

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

RODIČOVSKÝ POHLED NA ODCHÁZENÍ JEJICH
ADOLESCENTNÍCH DĚTÍ Z CÍRKVE

Vedoucí práce: doc. PhDr. Muchová Ludmila, Ph.D.

Autorka práce: Kristýna Straková

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: III.

2020

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 27. 6. 2020

.....

Kristýna Straková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí bakalářské práce doc. PhDr. Ludmile Muchové, Ph.D. za její odbornou pomoc, cenné rady, věcné připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

Úvod	5
TEORETICKÁ ČÁST.....	6
1 Víra jako „fides qua“ a „fides quae“	6
2 Situace věřících rodin v současné české společnosti – sociologický pohled.....	9
3 Situace římskokatolické církve v současné české společnosti.....	11
4 Vztah církve k problémům věřících rodin	14
5 Charakteristika adolescence	16
5.1 Psychologie adolescentního věku	18
5.2 Sociologický pohled na současné adolescenty.....	22
5.3 Charakteristika víry adolescenta	24
PRAKTICKÁ ČÁST	28
6 Metodologie výzkumu	28
6.1 Cíle výzkumu a základní výzkumná otázka.....	28
6.2 Charakteristika respondentů.....	28
6.3 Sběr materiálu	29
7 Vyhodnocení rozhovorů	30
7.1 Vyhodnocení rozhovoru I.	30
7.2 Vyhodnocení rozhovoru II.	30
7.3 Vyhodnocení rozhovoru III.	32
8 Hodnocení napříč příběhy (hledání společných témat)	34
9 Diskuze.....	36
10 Závěr výzkumu	38
Závěr	39
Seznam použitých zdrojů	40
Seznam příloh.....	43
Abstrakt	56
Abstract.....	57

Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila téma, které mi je poměrně blízké, jelikož jsem od dětství vychovávána v křesťanské víře. V období adolescence jsem se ale „chytla“ party, která mě od víry odváděla. Lákaly mě diskotéky, kam jsem se svými kamarády chodila každý víkend, a do kostela jsem začala chodit nepravidelně. Věřit jsem však nikdy nepřestala, dnes opět chodím na mše pravidelně a k víře mám lepší vztah než dříve.

Kolem sebe mám však mnoho lidí, kteří v adolescenci přestali navštěvovat bohoslužby úplně – někteří z nich se k víře po čase vrátili, jiní nikoliv. Ve své bakalářské práci zkoumám, jak rodiče vnímají odchod svých adolescentních dětí z církve.

Bakalářskou práci jsem rozdělila na teoretickou a praktickou část.

Teoretickou část jsem rozdělila na pět kapitol. V první kapitole se zabývám vírou jako „fides qua“ a „fides quae“ neboli úkonem a obsahem víry, ve druhé kapitole se zaměřuji na situaci věřících rodin v současné české společnosti, kde se dozvídáme, že věřících ubývá, a věřící člověk to má proto v dnešní době těžší než kdysi. Třetí kapitola pojednává o situaci římskokatolické církve v současné české společnosti, v ní se mimo jiné dozvíme, že dnešní česká společnost je nejméně religiózní v Evropě. Čtvrtá kapitola je o vztahu církve k problémům věřících rodin, v páté kapitole se zabývám charakteristikou adolescence. Tato kapitola má tři podkapitoly: psychologie adolescentního věku, sociologický pohled na současné adolescenty a charakteristika víry adolescenta.

Výzkumné šetření tvořící praktickou část bude vycházet z kvalitativní metodologie. Základní výzkumná otázka zní následovně: Jak prožívají rodiče odchod svých adolescentních dětí z církve. Za pomoci polostrukturovaného rozhovoru bude uskutečněn sběr dat se třemi rodiči. K analýze dat bude použita interpretativní fenomenologická analýza.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Víra jako „fides qua“ a „fides quae“

Víra je dar a nemůže být jinak než předávána. Setkáváme se ale s případy, kdy dětem sice předáváme obsah víry, ale bez náležitého prožívání, které mohou vidět u svých rodičů či vychovatelů. Když je mají následně přebírat, nedostane obsah víry, kterým je Boží Slovo, tu správnou půdu pro klíčení a zrání. Odcházení adolescentů z církve se může vázat jak na osobní krizi víry, tak na neporozumění obsahům víry nebo na jejich naivní chápání. Může mít ale i jiné příčiny. Proto se ve své bakalářské práci zabývám subjektivním a objektivním chápáním víry.

Fides qua creditur je úkon neboli akt věření, to, jak se má víra projevuje. Je to naše osobní odpověď na Boží výzvu. Jedná se o úkon, který je vlastní každému člověku a má své subjektivní projevy. Vedle toho pak stojí *fides quae creditur*, což je obsah víry – předmět našeho věření, který je objektivní.¹ Zatímco tedy obsah katolické víry je stejný jak pro mladého člověka, tak i pro seniora, jejich projev navenek, osvojení si a vnímání určitých impulzů se bude pravděpodobně lišit. Ostatním můžeme předat obsah víry (*fides quae*), nikoli však akt víry (*fides qua*). *Fides qua* a *fides quae* jsou neoddělitelně spjaty, protože jak píše profesor Pospíšil, správně chápe předmět víry jen ten, kdo ho vnitřně prožívá a je v živém společenství s církví. Stejně tak pokud budeme víru prožívat bez znalosti obsahu, v krizových situacích patrně dojdeme k tomu, že víra, která nemá rozumový základ a spočívá jen v citech či folkloru, nás nedokáže podržet v situacích, kdy ji nejvíce potřebujeme. K tomu nám naopak pomáhá správně chápaný obsah víry.² Někteří lidé mají svou spiritualitu a etiku (*fides qua*), ale odmítají základní pilíře křesťanské víry (*fides quae*), tak to měl kupříkladu Masaryk. Tento rozpor je možný, ale není správný, protože *fides qua* nemůže být bez *fides quae*, jak už bylo zmíněno výše.³

Ve své knize *Masaryk iritující a fascinující* Pospíšil dále zmiňuje, že víra je úkon svobody a týká se jak rozumu, tak vůle. Podle něj je důležité rozlišovat víru z hlediska veřejného obsahu *fides quae* a z hlediska našeho porozumění a prožívání *fides qua*. Masaryk byl příznivcem *fides qua*. S *fides qua* souvisí také důvěra. Člověk v těžkých situacích celou svou existencí spoléhá na Boha. Důvěra má rovněž určité společné prvky s *fides quae*, s obsahem víry, která je zaměřena k Bohu. Víra, jíž věříme (*fides qua*), se během života stále vyvíjí, člověk postupně dochází k hlubšímu porozumění, zraje a víra se proměňuje. Prochází různými krizemi, když se jeho víra mění. V těchto fázích zaujímá kritický postoj k církevním institucím. Taktéž si uvědomuje, že v církvi

¹ Fides qua / Fides quae. *iEncyklopedie.cz – Internetová encyklopedie humanitních oborů* [online]. 2020 [cit. 2020-02-19]. Dostupné z: <http://www.iencyklopedie.cz/fides-qua-fides-quae/>

² POSPÍŠIL, C. V.; KRUMPOLC, E. *Dokumenty mezinárodní teologické komise 1969–2017 a některé další texty Papežské biblické komise a Kongregace pro nauku víry*, s. 93.

³ POSPÍŠIL, C. V. *Masaryk iritující a fascinující*, s. 68.

není kvůli věřícím, kněžím a biskupům, ale kvůli Kristu a vznešenému ideálu. Církevní instituci vnímá s odstupem, protože si uvědomuje, že my všichni jsme pouze hříšní lidé. V krizi nastává i riziko úplné ztráty víry. Může nastoupit rezignace, víra mu začíná být lhostejná a může se stát dokonce i ateistou.

Vojtěch Novotný zmiňuje, že prožívání osobní víry *fides qua* prochází různými stádii a postupně se mění spolu s životními zkušenostmi a schopnostmi porozumět veřejnému obsahu *fides quae*.⁴

Už v teologii Tomáše Akvinského najdeme rozdíly mezi *fides qua* a *fides quae*. Do *fides quae* patří Bůh Otec, Syn, Duch svatý a církev. *Fides qua* usiluje o nauku, o formy víry a také o její provádění, její zdroje, zásady, motivy, osobní jistoty, inspirace, patos, vnuknutí, dále také protivenství, útrapy, kritiku a také pochybnosti. Vrchol spočívá v neustálém tázání. Budoucnost křesťanství závisí na tom, zda se znovu objeví tato forma tázání.⁵

Můžeme uzavřít, že všichni tito autoři vymezují tyto dva termíny podobně.

Nyní se budu zabývat úkonem a obsahem víry podrobněji.

Úkon víry souvisí se vztahem víry a rozumu. Rozumem si odpovídáme na zkušenost zjevení a na otázku, zda je věrohodná, či nikoliv. Úkony víry nám pomáhají v tom, abychom dosáhli jednoty s Božím záměrem. V úkonu víry v první řadě souhlasím s Bohem a jeho zjevením, až poté s pravdou, které věřím na základě Boží autority. Existuje teorie o dvou druzích poznání. Rozlišujeme vědění, které se dá podložit důkazy, a vědění, které je založeno na víře, v tomto případě je důležitá věrohodnost svědka. Z toho vyplývá, že máme dva typy souhlasu víry. První souhlas je založený na rozumu. To znamená, že na základě rozumu pochopím, že je zjevení pravdivé. Druhý souhlas je založený právě na autoritě.⁶ Věříme na základě zjevení, které proběhlo v dějinách a my jsme ho přijali.⁷ Poznání Boha je možné pouze úkonem víry.⁸ V katechismu katolické církve je zmíněno, že není možné věřit bez pomoci Ducha svatého a bez milosti. Víra není v rozporu s rozumem ani se svobodou, pokud člověk důvěřuje Bohu a přijme zjevené pravdy. Víra je jistější než jakékoliv jiné lidské poznání, má totiž základ v Božím slovu.⁹

Obsah víry nalezneme především v dogmatech a ve formulích vyznání víry.¹⁰ Bůh se zjevil prostřednictvím Ježíše Krista a na to se církev odvolává. *Fides quae* je založena na události a na vztahu. Středem zjevení je jeho obsah, sebesdělení Boha v Kristu

⁴ POSPÍŠIL, C. V. *Masaryk irituující a fascinující*, s. 76–79.

⁵ HÜLSWITT, T; BRINZANIK, R. *Budeme žít věčně?: Rozhovory o budoucnosti člověka a technologií*, s. 204.

⁶ Přijetí zjevení – víra. *Cestanahoru.org* [online]. [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: http://cestanahoru.org/denisa/wp-content/uploads/7tf_vira.pdf, s. 111.

⁷ Tamtéž, s. 117.

⁸ Teologie. *Sociologická encyklopedie* [online]. [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Teologie>

⁹ *Katechismus katolické církve*, s. 54–55.

¹⁰ Přijetí zjevení – víra. *Cestanahoru.org* [online]. [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: http://cestanahoru.org/denisa/wp-content/uploads/7tf_vira.pdf, s. 112.

Ježíši.¹¹ Poklad víry je obsažený v tradici a v Písmu svatém. Svatý lid je sjednocený ve svém pastýři, drží se pokladu a setrvává neustále v apoštolském učení a společenství, v modlitbě, v lámání chleba. Při uskutečňování, uchovávání a vyznávání víry, která je předaná, se vytváří soulad věřících a biskupů.¹² Církev vykládá psané i ústně předávané Boží slovo.¹³ Pomocí Ducha svatého se může rozvíjet v životě církve chápání skutečností i slov pokladu víry.¹⁴

Předmět teologie je velmi atypický, jelikož nezkoumáme předmět v pravém slova smyslu, ale zabýváme se osobou, která nás převyšuje, a tudíž se pouze pokoušíme jí porozumět a přiblížit se. Teologie jako věda by však byla zbytečná, pokud bychom nevěřili ve věrohodnost a historicitu Božího zjevení. Úkolem teologie je porozumět Božímu zjevení, objasňovat svědectví o této zkušenosti (Bible, tradice) a podávat obsah a hodnoty zjevení věřícím. Bůh se zjevil v dějinách, proto lze vědeckými metodami a rozumem zkoumat tuto událost, dokonce i objasňovat to, co se ve zjevení říká.¹⁵

Rodiče či kněží mohou dospívajícím přiblížit obsah víry, nemůžou však nějakým instrumentálním způsobem přímo ovlivnit úkon víry.¹⁶

Adolescenti mohou odcházet ze společenství církve z mnoha důvodů. Jedním z nich je neporozumění obsahu víry, které vzniká nedostatečným objasňováním ze strany těch, kteří jsou zodpovědní, nebo vlažným přístupem rodičů a vychovatelů k tradici církve, což rovněž utváří život křesťana. Dalším důvodem může být zranění, jež se jim stalo ať už v církvi nebo ve věřící rodině. Mladí lidé nemají problém uvěřit, obtíž spočívá v tom, že není nikdo, kdo by jim odpověděl na jejich otázky, proč a čemu vlastně věříme – nerozumí obsahu víry, a proto nevidí důvod, proč by měli věřit.

¹¹ Přijetí zjevení – víra. *Cestanahoru.org* [online]. [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: http://cestanahoru.org/denisa/wp-content/uploads/7tf_vira.pdf, s. 117.

¹² II. vatikánský koncil, DV 10.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ Tamtéž, DV 8.

¹⁵ Teologie. *Sociologická encyklopedie* [online]. [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Teologie>

¹⁶ KAPLÁNEK, M. Předávání víry mladé generaci? *Teologické texty*, s. 185–189.

2 Situace věřících rodin v současné české společnosti – sociologický pohled

Člověk moderních společností podle Mircea Eliadeho ztratil ve velké míře smysl pro posvátno. Jeho prostor i čas, tělo i celá jeho zkušenost jsou desakralizovány, profanizovány. Je zbaven religiozity. Nenáboženský člověk někdy pochybuje o smyslu existence. Až v moderních západních společnostech se nenáboženský člověk úplně rozvinul. Posvátno je překážkou jeho svobodě. Důvodů, proč se člověk vzdálil náboženství, je mnoho, kupříkladu ztráta bezprostředního kontaktu s přírodou, skrývání smrti, nemoci za instituce, přesycenost atraktivními podněty, nedostatek ticha a samoty, oslabení představitosti, růst komfortu atd. Dochází k zastarávání obrazu světa (nebe, země, podsvětí). K úplné ztrátě religiozity však dospějí někteří jedinci jen ve výjimečných případech. Náboženská funkce byla nicméně vytěsněna z vědomí velkého počtu západních lidí, do značné míry tedy z kolektivního vědomí do nevědomí.

Jung ani Eliade se nedožili současného obratu ve vývoji světové religiozity. Obrodná náboženská hnutí se obracejí proti společnému globálnímu nepříteli. Situace je ale složitější. Sekularizační teorie odnáboženštění platí pro Evropu a pro lidi s vyšším humanitním vzděláním západního typu na celém světě.¹⁷ Pokud jsme věřící a žijeme svou víru v praxi, pak nás naše víra přivádí do společnosti stejně založených lidí. S takovými lidmi si totiž rozumíme lépe. Můžeme se shromažďovat či kontaktovat různými způsoby, dnes není problém se účastnit setkání třeba prostřednictvím internetu. I to je však jeden z důvodů, proč kostely bývají poloprázdné. Moderního člověka ne vždy zaujme průběh bohoslužeb. Někteří rodiče přestanou chodit do kostela leckdy i proto, že jejich děti či adolescenti projeví odpor. Rodiče následně raději věnují čas svým potomkům a odřeknou mši i sobě. Je však důležité být v kontaktu s širší duchovní společností, kde se cítí být přijati, kde duchovně rostou.¹⁸ V současnosti se již víra nepřenáší z generace na generaci cestou tradice, jak tomu bylo dříve, protože mladší generace necítí povinnost víru dále předávat tak intenzivně jako generace předcházející. To způsobuje postupující sekularizaci.¹⁹

Věřící rodiny mívají více dětí než ty nevěřící. Nejvíce dětí mívají právě příslušníci katolické církve. Existuje možnost, že počet věřících zase poroste? V současné společnosti věřících spíše ubývá. Otázka náboženského vyznání při sčítání lidu je dobrovolná, i to může být důvodem poklesu věřících v ČR. Někteří lidé se hlásí k náboženství, mají ale skeptický postoj k církvím. Některé děti z věřících rodin od víry v dospělosti odejdou, což také může způsobovat zmenšení počtu věřících. Když děti vyrůstají ve věřící rodině, je větší pravděpodobnost, že budou věřícími i v dospělosti.²⁰

¹⁷ ŘÍČAN, P. *Psychologie náboženství a spirituality*, s. 23–26.

¹⁸ ŘÍČAN, P.; JANOŠOVÁ, P. *Spirituální výchova v rodině: co radí psychologové?*, s. 135.

¹⁹ LAUDÁTOVÁ, M.; VIDO, R. Současná česká religiozita v generační perspektivě. *Sociální studia*, s. 39.

²⁰ Poloprázdné kostely: Ateistické Česko? Děti z věřících rodin přibývá. *Týden.cz* [online]. 2014 [cit. 2020-03-11]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/ateisticke-cesko-deti-z-vericich-rodin-pribyva_299990.html

Podle statistik sčítání lidu ČSÚ, komerčně zadávaných průzkumů a sčítání účastníků bohoslužeb se v letech 2009–2014 nemění počet věřících nebo se jen mírně snižuje. Naproti tomu dle údajů české biskupské konference počet nově pokřtěných dospělých od roku 2010 nepatrně roste.²¹

Adolescenti to mají v dnešní době těžší než předchozí generace, jelikož dříve, jak už bylo zmíněno, bylo věřících více. Dle různých statistik lze doložit, že už od 50. let víra, která není předávána s reflexí, postupně zaniká (jsme pokřtěni, pokřtíme dítě). Tímto způsobem víra ve 2. až 3. generaci mizí. To je také důvod, proč se v roce 1947 ke křesťanství hlásilo 70 % lidí a o padesát let později už jen 20 % lidí. V současnosti se 50 % občanů nehlásí k žádné církvi. Je to velká změna během velmi krátké doby. Vzdalují se od sebe prvky, které by měly být v jednotě: život uvnitř církve a víra jako osobní postoj, život v křesťanském společenství, přijetí světové církve, osobní postoj víry a přijímání katolické morálky.

Během tří generací se podstatně změnil skupiny, s nimiž se dospívající identifikují a do jejichž podoby chtějí dorůst. Dospívající dnes hledají své vzory v partě, v časopisech, v idolech pop music. Dříve tomu bylo jinak, dospívající měli své vzory hlavně v rodině. Řada rodových rolí se dědila, řada lidí chtěla dosáhnout dokonalosti například řemeslnické, po vzoru svého otce. Nyní je pro spoustu mladých lidí mnohem přitažlivějším idolem někdo, kdo je na prvních stránkách časopisů nebo koho znají z televize. Jako budoucnost, jako správný život mladých lidí se jim představuje svět v časopisech typu Bravo, Dívka apod. Ovšem bez ohledu na to, že tyto časopisy neodrážejí typický svět mladých. Mladý člověk se mnohem více identifikuje s těmito idoly než s dědictvím po rodičích. Křesťanská víra roste se zráním člověka. Ale právě staří věřící lidé nejsou idoly této společnosti, protože idolem je dnes mládí. Náboženství se ptá po smyslu života a zabývá se otázkami života a smrti, dnešní člověk se však stará především o to, aby svůj život prožil a nepromarnil. Nepřemýšlí už tolik o náboženských pravdách. V popředí jsou otázky kvality života, přičemž kvalita se odvíjí od výkonu. V něm člověk hledá pomoc, nikoliv v náboženských pravdách. Je zvyklý si vybírat, co chce a co se mu líbí (dokonce i z náboženství), všechno chce hned. Vzdalují se vnitřní světy starších a mladších lidí.²²

V takovéto situaci se nachází věřící rodiny současné české společnosti. Věřících ubývá, společnost je založena spíše materialisticky. Lidé se už tolik nezabývají náboženskými pravdami, společnost je postavena na hodnotách, které nejsou ve skutečnosti důležité. Adolescenti mají špatné vzory. Mnohým jde spíše o věci a majetek než o jiné lidi.

²¹ BŘEŠŤAN, R. Správní bílí Češi se hlásí ke křesťanským hodnotám. Ale jen v internetových diskusích *HlidacíPes.org* [online]. 2016 [cit. 2020-03-06]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/spravni-bili-cesi-se-hlasi-ke-krestanskym-hodnotam-ale-jen-v-internetovych-diskusich/>

²² OPATRŇÝ, A. Mohou věřící rodiče vychovat věřící děti? *Pastorace.cz* [online]. 2000 [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: <https://www.pastorace.cz/tematicke-texty/mohou-verici-rodice-vychovat-verici-deti-ales-opatrnny>

3 Situace římskokatolické církve v současné české společnosti

David Václavík je toho názoru, že 90. léta 20. století byla dobou velkých turbulencí v náboženství. Došlo k velkému úbytku počtu členů katolické církve a současně k poklesu důvěry v náboženské instituce a zvyšování pluralizmu a privatizace náboženského života. Do nového tisíciletí vstupovala česká společnost jako nábožensky pluralitní. Náboženské chování české společnosti se značně přiblížilo chování západoevropských zemí, např. britské, francouzské, nizozemské, a to ve velké míře. Zdrojem informací, na jehož základě bylo možné sledovat náboženský život na počátku nového tisíciletí, bylo Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2001. Výsledky potvrdily pokračující odcírkevnění české společnosti a úpadek tradičních křesťanských denominací, postupující pluralizaci náboženství, detradicionalizaci a privatizaci náboženství.²³

Miloš Havelka a kolektiv si všímají, že klesá také význam náboženství pro českou společnost, česká společnost patří dokonce mezi nejméně religiózní společnosti současné Evropy. Tento trend sílí i nadále. Podle Zdeňka R. Nešpora vycházely sekularizační proudy českého národa z českého antiklerikalismu. Projevují se od poslední třetiny 19. století. Jiří Košalka označuje české katolictví za povrchní, vlažné a racionalistické. Po 1. světové válce došlo k obratu, protože se změnil systém hodnot. Ve vzniklém Československu došlo k odvratu od náboženství. Modernizace české společnosti v období 1. republiky vedla k sekularizaci a k posílení protestantských církví. Výsledkem byla diferencovaná a pluralitní náboženská krajina. Po převzetí moci komunistickou stranou upravilo Československo postoj státu vůči církvím a ovlivnilo církevní politiku vydáním církevních zákonů a zřízením Státního úřadu pro věci církevní v říjnu 1949. Poté došlo k omezení vlivu náboženství na českou společnost.²⁴

Sak a Saková se domnívají, že bude oslabení pozice katolické církve i nadále pokračovat. Po konjunktivním boomeru náboženských otázek v 90. letech se vztah mladých lidí ke všem náboženstvím zhoršuje. Na přelomu tisíciletí stále pokračuje sekularizace mladé generace. Největší význam z náboženství má ale stále křesťanství. 11 % mladé generace se hlásí ke katolické církvi, dalších 8,5 % patří mezi vlažnější katolíky. V mladé generaci je 11–20 % katolíků. Při sčítání lidu v roce 2001 se v České republice přihlásilo ke katolické církvi 26,8 % z celkového počtu, tedy z 10 230 060 obyvatel. Na začátku 90. let se pozice křesťanství zlepšovala, od poloviny 90. let se však zase zhoršovala. Slábl vliv katolické církve. Sekularizace sílila. Nastala liberalizace společnosti, člověk se více individualizoval. Tázání moderního člověka není zaměřené na stránku duchovní, ale na stránku hmotnou, a proto v křesťanství nespátňuje nic, co by ho lákalo, člověk se přestal tázat na otázky, které spadají do duchovní sféry. Křesťanství a církve se z dnešní společnosti pomalu ztrácí. Lidé se zajímají více

²³ VÁCLAVÍK, D. *Náboženství a moderní česká společnost*, s. 191–192.

²⁴ HAVELKA in ŘÍČAN, P.; JANOŠOVÁ, P. *Spirituální výchova v rodině: co radí psychologové?*, s. 13–17.

o materiální věci. Dochází k šíření konzumního způsobu života, takovýto život je ale v protikladu s duchovním životem.²⁵

Fromm tvrdí, že dnešní společnost tvoří lidé s tržním charakterem. Cílem dnešního člověka je prodat se na trhu. Na lidi je vyvíjen tlak, aby dělali vše co nejlépe, tím ale ztrácejí cíle, snaží se patřit do stáda, každý chce být co nejbližší ostatním. Přesto je ale sám, v nejistotě a úzkosti, pociťuje pocit viny, protože nemůže překonat toto odloučení. Společnost člověka utěšuje různými způsoby, aby si neuvědomoval odloučenost. Vše je ale objektem spotřeby a směny. Náboženství se ve všech dobách snažilo o jednotu. Člověk má potřebu celistvosti, potřebuje cíl nebo být oddaný myšlence či moci, která nás převyšuje. Tím je třeba víra v Boha. Lidé se však snaží i o světské věci, které vychází ze stejné potřeby jako náboženství a filosofie. Mnoho lidí jde vstříc úspěchu a snaží se získat prestiž. Obraz Boha je u nás klamný, řada lidí sice věří v Boha, ale jsou oddáni systémům, které jsou blíže modlářství a totemizmu než křesťanství. I R. Oerter je toho názoru, že náboženství z dnešní společnosti mizí. Mnoho lidí hledá uspokojení v zážitcích, turistice, cestování, sportu a užívání drog. Lidé se těmito zkušenostmi spojují s okolním světem. Křesťané dnešní doby se často neliší od lidí bez náboženského vyznání. Oerter dále uvádí, že nás neuspokojí ani náboženská praxe, protože lidé víru prožívají individualisticky, přitom by se ale mělo křesťanství prožívat ve vztahu k ostatním. Obraz Boha, jak byl kdysi vnímán, se vytrácí. Pokud chce křesťanství znovu odhalit svou osvobozující sílu, musí začít představovat protiklad k orientaci, která panuje v dnešní společnosti. Musí se stát základem praxe solidarity a pocitu sourozenectví, v rozporu s převládající individualizací ve společnosti. Musí vzdorovat tlaku peněz, trhu s lidskými schopnostmi a upřednostňovat jiné hodnoty pro nalézání smyslu života než současná konzumní společnost.²⁶

Dagmar Pohunková a její kolektiv přichází s myšlenkou, že tato doba potřebuje činy. Povinností křesťana je podle toho jednat. Křesťan má výhodu, protože si uvědomuje skutečnost, že mu Bůh každý den pomáhá a vede ho. Z toho důvodu má ale i větší odpovědnost. Je spjat se všemi lidmi. Dříve lidé nevěděli o tom, co se děje na druhé straně světa, dnes se šíří informace poměrně rychle, proto je také situace obtížnější, bydlíštěm člověka je „celý svět.“²⁷

U Říčana a Janošové se dočteme, že cílem dnešní doby je překonání krize české spirituality a její rozkvět. Každá obnova začíná zdola. Důležité je, aby rodiče dětem co nejvíce přibližovali jejich poznanou pravdu.²⁸

Všichni tito autoři se víceméně shodují v tom, že náboženství se takřka vytrácí ze života moderního člověka. Už není tak důležité jako kdysi. Lidé se soustředí na kariéru, bohatství, zážitky a materiální věci. Zaobírají se převážně právě tímto světem a už se tolik neptají, co bude dál.

²⁵ SAK, P.; SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce: sociologická analýza postavení mládeže ve společnosti a její úlohy v procesech evropeizace a informatizace*, s. 33–37.

²⁶ FROMM a OERTER in MUCHOVÁ, L. *Bůh je jako mrakodrap*, s. 37–39.

²⁷ POHUNKOVÁ, D. a kol. *Naše víra: sborník úvah o katolické víře*, s. 185.

²⁸ ŘÍČAN, P.; JANOŠOVÁ, P. *Spirituální výchova v rodině: co radí psychologové?*, s. 13–23.

System hodnot se změnil. Společnost do značné míry ovlivňuje vnímání a myšlení lidí. Adolescenti vyrůstají do světa bez víry, pouze zlomek lidí věří a dokazuje víru svým životem. Mnoho dnešních věřících už neoddělíme od těch nevěřících. I proto mohou být dnešní adolescenti zmateni. Být věřícím je právě kvůli těmto skutečnostem těžší než v dobách minulých...

4 Vztah církve k problémům věřících rodin

Historik Jiří Hanuš se ve svém článku zabývá biskupskou synodou. Podle něj je v manželství důležitý láskyplný vztah a správná výchova dětí. Katolická církev považuje za svůj úkol aktualizovat rodinné vztahy, mělo by se aktualizovat svědectví z bible pro dnešní dobu. Papež František nechal vypracovat dotazník o rodině a manželství, kterým chtěl oslovit především věřící. Dal jej rozeslat místním církvím s tím, že se mají členové zamyslet nad problémy v církvi a také nad tím, jak řešit manželské a rodinné problémy. Potýkají se kupříkladu s tím, že ti, kteří se rozvedou po církevním sňatku a znovu se sezdají, nesmějí přistupovat ke zpovědi a přijímání. Tyto situace řeší institut nulitního manželství (neplatné manželství). Někteří kněží se až přesprávil drží církevních zákonů a nezhledňují lidské osudy, stejně tak někteří lidé chtějí zneplatnit první manželství, aby mohli vstoupit do dalšího. Dnešní kultura manželství a rodiny může být charakterizována buď jako zásadní krize nebo jako proměna kulturních vzorců, které propaguje křesťanství. Dalším problémem je nízká porodnost z důvodu antikoncepce, roste počet dětí, které jsou týrané, zaměstnanost žen, dvoukariérové rodiny, migrace a chudoba obyvatel, odlišnost rodinných modelů a celoživotní bezdětnost. Toto jsou nejčastější problémy manželství a rodin.²⁹

Papežský dokument exhortace *Amoris Laetitia* z roku 2016 se přímo zabývá otázkou rodiny a manželství. V tomto dokumentu je například zaznamenáno, že roste nebezpečí extrémního individualismu, který oslabuje rodinné vazby. Tato dnešní kultura je určovaná majetkem a užíváním si a způsobuje uvnitř rodin nesnášenlivost a agresivitu. Ideál manželství je častokrát odsunut stranou, když není výhodný nebo je nudný. Dnešní člověk nechce být sám, potřebuje bezpečí a věrnost, ale bojí se, že ho vztah omezí v dosahování osobních cílů. Jako křesťané bychom měli manželství podporovat. Církev se snaží nabídnout doprovázení a pomoc v otázkách, které souvisejí s růstem lásky, například při překonávání různých konfliktů nebo s výchovou dětí. V manželství mohou nastat různé krize, někteří lidé k těmto situacím přistupují netrpělivě, bez odpuštění a oběti. Pokud se krize nevyřeší, manželství zanikne, následně ale může vzniknout nové problematické manželství. To je typické spíše pro nevěřící lidi, někdy ale ani křesťané nezvládnou krizi překonat. Oslabení náboženské praxe a víry má na rodiny dopad. Ve svých obtížích jsou více osamoceny. Toto osamocení je způsobeno nepřítomností Boha v životě lidí. Z toho důvodu jsou i vztahy více křehké.³⁰

Překonaná krize může vést ještě k lepšímu vztahu. Právě v období krize se člověk naučí nejvíce. Je dobré, když se křesťané v krizích doprovázejí a podporují, aby byli schopni přijímat krize a začali je brát jako příležitost se něco naučit a zlepšit.³¹ Církev svou pastorační činností spolupracuje s rodiči a přispívá tak k výchově. Rodičům církev

²⁹ Úkol pro katolickou církev: Aktualizovat rodinné vztahy. *Česká pozice* [online]. 2014 [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: http://ceskapozice.lidovky.cz/tema/ukol-pro-katolickou-cirkev-aktualizovat-rodinne-vztahy.A141020_140205_pozice-tema_lube

³⁰ Papež František. *Amoris laetitia: Radost z lásky: posynodální apoštolská exhortace o lásce v rodině*, s. 21–27.

³¹ Tamtéž, s. 151.

pomáhá vážit si své role a uvědomit si, že přijetím svátosti manželství se stávají služebníky výchovy. Vychovávají své děti, a tak budují církev.³²

V knize *Rodina a společnost* sociolog Ivo Možný podotýká, že rodina a manželé jsou dnes vystaveni velkému tlaku, a je proto obdivuhodné, že rodiny stále existují.³³

Na webových stránkách Evy Labusové jsem prostudovala anketu na téma Katolická rodina dnes. Porovnála jsem zde několik názorů právě na toto téma. Jana Šilhavá se domnívá, že dnešní doba rodinám nepřeje, katolické rodiny se ale potýkají přibližně se stejnými problémy jako ty nevěřící. Křesťanská rodina považuje za svou prioritu manželství a rodinu, to je důvodem, proč je silnější než ta nevěřící. Děti jsou pro věřící rodiče darem a obvykle jich mají více. Uvědomují si, že na rodinné problémy nejsou sami. Opírají se o Boha. Křesťanské rodiny nesou kříž s láskou, ale přesto i v křesťanských rodinách najdeme rozvody, ovšem v menší míře než u nevěřících. Podle Heleny Filčíkové se věřící rodiny lépe vyrovnávají s problémy, protože se opírají o církev a Boha a snaží se jít ostatním příkladem. Církevní společenství dle Rudolfa Bartoše umožňují sdílení. P. Jan Balík přidává názor, že věřící rodiny se potýkají se stejnými problémy jako ty nevěřící, jsou ale ve třech oblastech podporovány církví. Jde o dar víry, který zahrnuje společnou modlitbu, zpověď a navštěvování mše svaté. To vše rodiny velmi posiluje. Do podpory rodin patří také inspirativní texty papežů, tomuto tématu se věnoval především Jan Pavel II. Do tohoto bodu můžeme zahrnout i další katolické knihy. Další podporou mohou být i setkání, např. setkání více manželských párů. Tito lidé mají stejné smýšlení, posilují víru vzájemným svědectvím a příkladem. Dobře pracují nová církevní hnutí. Dále existují rodinné poradny, které jsou katolicky zaměřené, sem patří různá duchovní cvičení, motivační pobyty a setkání manželů. Katolické rodiny se snaží o dobrý vztah, překonání krize, o věrnost. Pro výchovu dětí je důležitá stabilní rodina.³⁴

Existují rodiny, v nichž je věřící jen jeden z rodičů. Tam mohou nastat problémy tehdy, kdy nevěřící manžel žárlí na Boha nebo nechce vést své dítě v křesťanském duchu. Když se rodina dostane do potíží, je důležité, aby pocítila pocit přijetí v nějaké církevní společnosti nebo ve farnosti.³⁵

V této kapitole se mnoho lidí shoduje na faktu, že katolická rodina se lépe vyrovnává s různými životními problémy. V těžkých situacích se věřící rodiny obracejí na církev, na Boha, inspirativní texty. Katolické rodiny si pomáhají s problémy i navzájem mezi sebou. U katolických rodin je i nižší rozvodovost.

³² Papež František. *Amoris laetitia: Radost z lásky: posynodální apoštolská exhortace o lásce v rodině*, s. 57.

³³ Úkol pro katolickou církev: Aktualizovat rodinné vztahy. *Česká pozice* [online]. 2014 [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: http://ceskapozice.lidovky.cz/tema/ukol-pro-katolickou-cirkev-aktualizovat-rodinne-vztahy.A141020_140205_pozice-tema_lube

³⁴ Anketa: Katolická rodina dnes. *EvaLabusova.cz* [online]. [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: http://www.evalabusova.cz/ankety/katolicka_rodina.php

³⁵ Obtížné situace v rodinách a manželstvích. *Pastorace.cz* [online]. 2018 [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <https://www.pastorace.cz/clanky/obtizne-situace-v-rodinach-a-manzelstvich>

5 Charakteristika adolescence

Adolescence je období mezi dětstvím a dospělostí od 15 do 20 (22) let. Na počátku tohoto období je už jedinec reprodukčně zralý, končí tělesný růst a pohlavní dozrávání. Dochází k rozvoji základních schopností člověka: anticipace, symbolizace, zástupné učení a především sebereflexe a seberegulace. Ve vyspělých industriálních zemích lidé rychleji pohlavně dospívají, ale prodlužuje se u nich „příprava na dospělost“.

Do 19. století se na adolescenci pohlíželo stejně jako na pubertu. Důvody, proč se adolescence začala oddělovat, byly zejména sociologické, politické a kulturní. Rozvíjela se moderní společnost a na každého člověka se pohlíželo individuálně. Postupem času docházelo ke změně hodnot, do 18. století šlo lidem převážně o křesťanskou spásu, v 19. století se hodnoty změnily, do popředí vstoupil soukromý život, pocit vlastní hodnoty a opravdovosti. Adolescence získala zvláštní význam, má sociální, ekonomický, pedagogický, zdravotní i kulturní rozměr. G. S. Hall popisuje adolescenci jako nevyhnutelný a dramatický střet protikladných tendencí v každém člověku.³⁶

Shrnula jsem obecnou charakteristiku adolescence a nyní se zaměřím zejména na adolescenci a oblast vztahů. Pro celé období je typická zvýšená sebereflexe. Začátkem období má charakter sebepercepce. Jedinec si uvědomuje sám sebe jako nositele mnoha rolí, zažívá zmatek nad pocity a prožitky. Čím dál více se prosazuje introspekce (reflexe motivů, prožitků + vědomí já) a sebehodnocení. Sebepojetí (soubor znalostí a pocitů o vlastním já) ztrácí v adolescenci stabilitu a podléhá restrukturalizaci. K vlastnímu já jsou vztahovány názory důležitých osob, společenské normy a vrstevnické standardy. Prohlubuje se také vědomí časové spojitosti vlastního já (spjato s přehodnocováním minulosti, orientace na budoucnost). Charakteristický význam mají pro adolescenty tzv. možná já – jsou to představy a přání týkající se budoucnosti. Významné je pro velký počet dospívajících tzv. ideální já. Dospívající si ujasní hodnoty a představy o budoucnosti, zvnitřní normy. Ideální já je porovnáváno s aktuálním já. Důležité je sebepřijetí. Pokud je velký rozpor mezi tím, co adolescent chce, a skutečností, nastane zklamání, úzkost a pocity viny. Ideální já by mělo být dosažitelné. Velký rozpor mezi aktuálním já a požadovaným já najdeme většinou u starších adolescentů (větší diferenciaci sebe). Další oblastí sebepojetí jsou charakteristiky, kterými se vymezují v mezilidských vztazích – dominance, sociální prestiž, sympatičnost, přátelskost. Další oblastí jsou charakterové vlastnosti: upřímnost, čestnost, spravedlnost... Vnímání osobního prožívání a chování a sociální srovnávání vede právě k sebehodnocení. Základem pozitivního sebehodnocení je vědomí své vlastní ceny. Důležité je také vědomí vlastní kompetence. Kompetencí rozumíme vědomí vlastní výkonnosti.

Nová kvalita mezilidských vztahů patří k dalším popisům adolescenta. Umění obstat v mezilidských vztazích je zdrojem sebedůvěry. Podstatným znakem je i rozvoj

³⁶ HALL in MACEK, P. *Adolescence*, s. 9–12.

komunikačních schopností. Pokud zvládne adolescent vyjádřit svůj názor, položit otázku, zeptat se jiného člověka na jeho názor, naslouchat ostatním, říct, co si přeje, pochválit druhé, přijmout pochvalu, nemá takové problémy s napětím a agresivitou, protože je ventiluje. Cítí více jistoty při navazování vztahů. Vztahy k vrstevníkům a k rodičům mají rozdílný význam. V rodině chce adolescent „zrovnoprávnit pozici“, ve vztahu k vrstevníkům jde o „vlastní zhodnocení“. Při utváření identity se hlavně ve fázi časně adolescence často odděluje osobní a sociální hledisko (jedinečnost, přijetí sebe sama), osobní identita je reflektována častěji v rodině. Příslušnost ke skupině se vztahuje převážně k vrstevnickým skupinám. Vysoká přizpůsobivost k vrstevníkům pocit hodnoty a autonomie obvykle zvyšuje, vysoká konformita k rodičům těmto pocitům často brání. V dalších fázích adolescence se obě hlediska identity sblížují.

Vztahy v rodině jsou důležitým faktorem socializace a individuace po celé období adolescence. Dospívání je vlastně konfliktní období děti versus rodiče. Mezigenerační konflikt jako nezbytný předpoklad pro překonání závislosti na rodičích a získání pocitu vlastní samostatnosti. Dnes je tomu jinak. Vztah může zůstat pozitivní, závislost se může snižovat. Dále si také rodiče mohou být vědomi „bouření“ adolescentů a přijímají to jako dočasnou nutnost. Čekají, až to „přejde“, tím hloubku konfliktu oslabují. Předpoklad, že konflikt je nutný a zdravý, se v současné společnosti nepotvrzuje. Vysoká míra konfliktů se ukazuje zejména u adolescentů s rizikovým chováním (delikvence, nedokončení školy, konzumace drog apod.) Kde se rizikové chování adolescentů neprojevovalo, tam nastalo i méně konfliktů mezi rodiči a adolescenty. Pokud není přiměřená emoční podpora a vřelost rodičů, vede to také k rizikovému chování. Konflikty mezi rodiči a dětmi nevadí, pokud mají adolescenti pocit, že mohou vyjadřovat svobodně názory a že se na ně bere ohled. Tento proces se nazývá proces individualizace (vztah mezi sebezdůrazňováním a sebezprosazováním) na jedné straně a citlivostí a vstřícností k druhým na straně druhé. Ve zdravých rodinách jsou tyto procesy v rovnováze. Na úrovni komunikace řekne jedinec svůj názor, tak aby ho pochopili druzí, a zároveň za něj nese svou zodpovědnost. Atmosféru v rodině svými pocity zrcadlí spíše dívky než chlapci. Hádky, konflikty prožívají nepříjemně. Atmosféra vzájemné tolerance je podporuje v sebezdokonalování. Chlapci jsou citlivější na pozitivní atmosféru, ale vůči negativním vlivům jsou více obrnění. Cítí-li porozumění, vede je to k větší efektivnosti. Hádky a konflikty sebezdokonalování brzdí. Potvrdilo se, že méně konfliktů je mezi potomkem a rodičem stejného pohlaví. Chlapce, který si je až příliš vědom vlastní hodnoty, otec v minulosti spíše chválil. To, že jsou rodiče rozvedeni nebo mají nižší ekonomický status, ještě neznamená, že bude v rodině více konfliktů. Rozhodující je kvalita vztahů s oběma rodiči.

Ke konci časně adolescence se někteří rodiče snaží zvýšit kontrolu, to zvyšuje napětí a vede k častějším konfliktům. Je to obvykle projev vlastní nejistoty ve vztahu k dětem. Určitá nekonfliktnost adolescent-rodíč vede k tomu, že adolescent se stane dospělým a neprojde ohněm vlastní krize. To vede ke katastrofálnímu selhání adolescenta v situacích, které prověřují jeho charakter. Adolescenti se se svou hodnotovou orientací podobají spíše rodičům než vrstevníkům. Vnímají rodiče jako důležité osoby, jsou důležití pro jejich sebehodnocení. Vliv vrstevníků na každodenní

život ale narůstá v situacích významných rozhodnutí. V krizových situacích jsou však důležitější rodiče.

Kvalita vztahu rodič-adolescent souvisí i se vztahem s vrstevníky. Špatný vztah s rodiči zvyšuje kontakty s vrstevníky.³⁷

Adolescent chce žít jako dospělí lidé, ale ještě k tomu nemá vnitřní předpoklady, jako jsou zkušenost a odpovědnost.

Charakteristické pro adolescenty je **fyzičné vyvrávání**, adolescent už neroste a má ustálenou váhu. Adolescent se postupně *osamostatňuje*, touží po tom být dospělým a zažívá **pocity nejistoty** spojené s budoucností, školou, prací, bydlením. Adolescent **hledá své místo** ve světě, urovnává si cíle, postoje a hodnoty. Sebepojetí získá převzetím vzorce (rodinné podnikání) nebo antidentifikací (dělá opak toho, co okolí očekává), vytvořením identity vlastní (studuje herectví) nebo se projeví adolescentní moratorium (odkládá rozhodnutí a odjede do USA jako au pair). Tvoření vztahů, které jsou hlubší, je další znak období adolescence, probíhá tzv. **hlubší socializace**. Adolescenti se také velmi často podceňují nebo přeceňují (různé výkyvy výkonu ve škole, v práci, potřeba velkého výkonu). Adolescenti již mají při konverzaci s dospělými bystrý úsudek, ale málo zkušeností. Dospívající jedinci o sebe také více pečují. Adolescenti si hledají partnery a začínají být sexuálně aktivní, mají potřebu se k někomu vázat.³⁸

V adolescenci jedinec dozrává po tělesné, psychologické a sociální stránce. A tím adolescent vstupuje do dospělosti. Je těžké vymezit konec adolescence a začátek dospělosti, každý adolescent totiž dozrává jinak rychle. Někteří adolescenti dozrávají dříve, jsou tělesně vyvrálí, psychologicky a sociálně však ještě ne, říká se tomu opožděná dospělost.³⁹

Adolescence je období, ve kterém se kompletně mění osobnost. Mnoho změn je podmíněno biologicky, ovlivňují je ale i psychické a sociální faktory a jsou ve vzájemné interakci. Dospívání ovlivňují kulturní a společenské podmínky a také to, co společnost od dospívajících očekává. Adolescencí se rozumí období hledání a přehodnocování. Člověk se stává zralejším.⁴⁰

5.1 Psychologie adolescentního věku

Podle Mojžíra Tyrlíka by si měl jedinec uvědomit svou hodnotu a schopnosti. Velice důležité je pro adolescenta pozitivní hodnocení od svého okolí a pocit přijetí ve společnosti. V adolescentním věku se jedinec hodně zamýšlí sám nad sebou a různě

³⁷ MACEK, P. *Adolescence*, s. 52–56.

³⁸ Etapy psychického vývoje: pubescence, adolescence. *Studium-psychologie.cz* [online]. 2016 [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <https://www.studium-psychologie.cz/vyvojova-psychologie/6-pubescence-adolescence.html>

³⁹ Výzvy a nástrahy adolescence. *Šancedětem.cz* [online]. 2019 [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/vyvoj-ditete-a-jeho-potreby/vyzvy-a-nastrahy-adolescence.shtml>

⁴⁰ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*, s. 367.

se hodnotí.⁴¹ Uvědomění si sebe sama je výsledkem zrání, růstu, poznávání, sociální interakce, komunikace a jednání. Každý by měl vidět smysl svého bytí. Měřítka smysluplnosti určuje kultura (společnost), interpersonální a sociální vazby (skutečné, imaginární). S ohledem na mezilidský a sociální kontext sebedefinování se velice často užívá myšlenka *sociální identity*. Patří sem i sociální role nebo ztotožnění se s nějakými určitými skupinovými normami. Jiné obsahové znaky identity se označují jako osobní identita. Obsahy osobní a sociální identity se vzájemně prolínají nebo se mohou také překrývat. V naší společnosti je pro sociální stránku identity adolescentů důležité, do kterých skupin se jedinec sám zařazuje, které skupiny vnímá pro sebe jako vzorové, jak se cítí být přijímán v rodině, zda prožívá partnerské nebo přátelské vztahy. Jiným společensky určujícím znakem osobní identity je vědomí své osobní jedinečnosti, odlišnosti, dále také potřeba nalezení vlastního já.

Kteroukoliv činnost člověka v určitém prostředí můžeme chápat jako vztahování se k tomuto prostředí. Vztahování vyjadřuje propojování potřeb člověka a uspokojení, které nabízí prostředí. Druzí lidé jsou pro nás jako zrcadlo, spatřujeme v nich sami sebe. Představujeme si, jak nás asi vidí a co si o nás myslí. Čím důležitější pro nás jsou, tím více tyto představy a myšlenky zasahují do našeho prožívání i jednání. Nejde pouze o bezprostřední kontakt s druhou osobou. Sociální povahu mají i sociální systémy, např. jazyk. Jedinec ho používá k dorozumívání se. Na naši sebereflexi mají vliv zkušenosti s druhými lidmi na více úrovních: zrcadlo osob, představy o standardech, očekáváních, pravidlech vzájemných vztahů atd. Vedle symbolických komunikačních nástrojů má sociální povahu i to, o čem mluvíme. Toto vše se totiž děje ve vztahu k ostatním lidem.

Vedle sociální stránky bereme v úvahu také funkci individuální zkušenosti. Jedinec patří do více sociálních skupin, to znamená, že má více sociálních rolí. Vztah k vlastnímu já je z obsahového hlediska funkčně propojen s kulturou společnosti, ve které žije. Kultura je souhrn obvyklého a očekávaného jednání příslušníků společnosti nebo skupiny v různých situacích a způsobů sociálního i individuálního řízení tohoto jednání. Uvědomění si sama sebe je specifické pro jednotlivá vývojová období a mají na něj vliv skupinové a společenské standardy, platí pro určitou kulturu v určité době. Utváření vlastní identity není časově ohraničeno, jde o celoživotní proces, o poměrně složitý úkol – střetávají se různé kulturní vlivy (různé společenské standardy a hodnoty). Člověk se musí přizpůsobit. Požadavky přirozeného prostředí se vedle kulturních a sociálních podmínek prolínají s řadou biologických dispozic, vlastností a dovedností jedince, které jsou nástroji pro řešení problémů. Existuje velké množství mužských a ženských sociálních rolí, sociálně a psychologicky se odlišují mezi oběma pohlavími. Diferenciace sebesystému mužů a žen vyplývá z odlišných biologických předpokladů a v mnoha případech z působení sociálních a kulturních faktorů v průběhu socializace jedince.⁴²

⁴¹ TYRLÍK, M.; MACEK, P.; ŠIRŮČEK, J. ed. *Sebepojetí a identita v adolescenci: sociální a kulturní kontext*, s. 5.

⁴² Tamtéž, s. 5–13.

V adolescenci se zvyšuje počet vztahů, mění se jejich kvalita po stránce emoční i kognitivní. Stejně tak se mění i vztahy k rodičům, starším sourozencům, příbuzným a jiným osobám, s kterými bylo dítě v kontaktu. Nové vztahy tvoří kamarádi a přátelé, někteří se stávají nositeli norem a hodnot skupin, ke kterým jedinec patří nebo patřit chce. Poslední skupinu, s níž se dítě od útlého věku postupně dostává do kontaktu a vytváří si k ní vztah, jsou společenské autority. Ty jsou také nositeli hodnot a norem.⁴³

Během adolescence se začíná objevovat vlastní odpovědnost vůči sobě. Dospívající hodnotí správnost svých činů, někdy i bez ohledu na to, jestli tyto činy odpovídají společenským nebo skupinovým normám. Oblasti života adolescentů můžeme z hlediska přijetí odpovědnosti rozdělit do tří kategorií. Do první kategorie patří zevnějšek, partnerské vztahy, zájmy adolescenta. Druhá kategorie vyjadřuje životní styl, trávení volného času, školní prospěch. Jsou to oblasti života, ve kterých adolescenti utváří vlastní sebedůvěru a vyžadují také důvěru od rodičů. Poslední kategorii tvoří materiální a finanční zabezpečení a profesní orientace, výběr střední školy. V této oblasti adolescenti ponechávají odpovědnost na rodičích. Často řešení těchto problémů připisují rodičům jako povinnost.⁴⁴

P. Macek je toho názoru, že se dospívající teprve civilizuje a zatím je ještě poměrně impulzivní. Postupem času se jedinec mění v zodpovědného člena společnosti. Adolescence se označuje jako nevyhnutelný a dramatický střet protikladných tendencí v člověku. Toto období se nazývá období oidipovské situace. Adolescent se osvobodil ze své závislosti na rodičích, hledá nový objekt, muže či ženu. Ego a superego se rozvinuly. Nastává biologické pohlavní dozrávání – sexuální reprodukce. Adolescenci vysvětluje také P. Blos. Mluví o druhé oidipovské situaci, o druhém procesu separace, o druhém individuálním procesu. Nástup sexuality a nová sociální očekávání jsou doprovázeny úzkostí. Typická pro toto období je melancholie, narcismus, náládovost, příklon k rodiči opačného pohlaví a rivalita s rodičem stejného pohlaví. Regrese je nutná, pokud nenastane, osobnost nemůže emocionálně dozrát. Bouře a vzdor jsou obyčejné projevy adolescence. Důležité je odpoutání se od rodičů a vytvoření těsných vztahů s vrstevníky. Nebezpečí nastává ve chvíli, když vrstevníci jedince odmítají nebo je na nich moc závislý.⁴⁵

Podle E. H. Eriksona probíhá ontogenetický vývoj v osmi fázích. V každé etapě vznikají nové jevy a vlastnosti, které předtím neexistovaly. Přejít z jedné vývojové fáze do druhé může být charakterizován pozitivním nebo negativním výsledkem při plnění vývojového úkolu. V této souvislosti používá pojem krize-střet psychologických, biologických a sociálních vlastností při zvládnání vývojového úkolu. Vývojový úkol v adolescenci je nazýván vytvoření vlastního já, vlastní totožnosti. Adolescence je pátým z osmi stádií životního cyklu.

Macek, Tyrlik a Erikson mají stejné názory na utváření identity v adolescenci. Macek nadto ještě dodává, že pokud neproběhne proces sebevymezení úspěšně, vzniká

⁴³ TYRLÍK, M.; MACEK, P.; ŠIRŮČEK, J. ed. *Sebepojetí a identita v adolescenci: sociální a kulturní kontext*, s. 21–24.

⁴⁴ Tamtéž, s. 26.

⁴⁵ MACEK, P. *Adolescence*, s. 13–15.

difuzní identita. To je nepřítomnost či aktivní odmítání vymezení sebe jako jedinečného jednotlivce. Difuzní či rozptýlená identita se často projeví až v následujícím stádiu – mladší dospělosti. Difuzní identita je stav, kdy člověk neprožívá krizi ani závazek. Nemá potřebu se definovat. Je ovlivnitelný vrstevníky, mění názory, přesvědčení, chování, aby bylo v souladu s očekáváním skupiny, do které patří. Jeho hodnocení se mění, záleží na tom, jak na něj reaguje skupina. U adolescentů může také vzniknout status náhradní identity, který je charakteristický závazky a konzistentním obrazem světa a sebe. Člověk nezažívá krizi identity. Postoje, normy, přesvědčení přebírá od autorit, bez potřeby si je otestovat zkušeností. Může také nastat status moratoria, pokud člověk zažívá krizi identity spojenou s úzkostí a pochybnostmi, a nebere na sebe skutečné závazky. Pouze v této oblasti experimentuje, zkouší různé role, objevuje hodnoty a rozvíjí určité zájmy. Dle Macka status získání či dosažení identity provází zážitky, krize hledání a pochybnosti jedince při současné snaze řešit otázku svých závazků. Spojuje svoji minulost, přítomnost a budoucnost ve smysluplný celek, zažívá kontinuitu a sebeakceptaci, posiluje svoje já a je schopen sexuální intimity.⁴⁶

Adolescenti přehodnocují dosavadní pocity, názory a hodnoty. Z adolescenta se stává dospělý, když přestává být centrem vlastního zájmu a obrací se ve svých činnostech k ostatním lidem.⁴⁷

Macek dále mluví o adolescenci jako o velice citlivém období pro rozvoj rizikového a problematického chování. To je dvojího druhu, týká se poškozování zdraví tělesného nebo duševního, ale také ohrožování společnosti negativním vlivem a újmou druhých lidí. Nejčastěji se sem zařazuje delikventní chování a páchání trestné činnosti, agrese, násilí, šikana, užívání drog, sexuální rizikové chování, poruchy příjmu potravy, sebevražedné pokusy a dokonané sebevraždy.

Na předcházení problémového chování má největší vliv rodina. Význam má vzdělání a zaměstnání obou rodičů, jejich začlenění do sociálních struktur, do referenčních hodnotových skupin, např. náboženské společenství. Rodiče ovlivňují chování adolescentů v různých směrech. Rodiče totiž často fungují jako vzory chování. Důležitá je také tvorba hodnot a norem týkajících se rodiny. S projevy rizikového chování souvisí rodinné klima, názory, přesvědčení a postoje obou rodičů nebo jejich náboženská orientace. Zvláštní význam má rodičovská tolerance k deviantnímu chování a vliv na chování dítěte.⁴⁸

V psychoanalýze byl podle Dagmar Vagnerové zdůrazňován význam pohlavního dozrávání. Adolescent si hledá protějšek, tím překoná závislost na rodičích. Stejný názor mají i předchozí autoři. Dospívající prožívají nejistotu a pochybují sami o sobě a o svém místě ve společnosti. V adolescenci se mění celá osobnost i pozice ve společnosti. V adolescenci má jedinec hodně svobody, ale málo zodpovědnosti, člověk by měl porozumět sám sobě, zvolit si svůj cíl a osamostatnit se. V adolescenci zraje také mozek. Člověk rychleji zpracovává informace, tvoří se více dopaminu, proto v tomto věku mladí lidé často vyhledávají zážitky, což může vést i k riskantnímu

⁴⁶ MACEK, P. *Adolescence*, s. 16–21.

⁴⁷ Tamtéž, s. 32–33.

⁴⁸ Tamtéž, s. 77–79.

chování. Dozrává nefrontální mozková kůra a má vliv na rozhodování a řízení projevů a na uvažování i chování dospívajících. Díky tomu i adolescent dokáže zpracovat více informací a uchovávat ty podstatné. Chování adolescentů ovlivňuje také limbický systém, který dozrává ještě rychleji. Limbický systém je centrem emočního prožívání. Zvyšuje se intenzita emočních prožitků. Limbický systém se vyvíjí dříve než nefrontální kůra, proto dospívající častokrát nedokážou ovládat své emoce a chování. Prožívají hodně silné emoce, které nedokážou kontrolovat. Mají sklony ke zkratkovitému nebo rizikovému chování. Limbický systém a nefrontální oblasti by měly fungovat v souladu, ale protože nezrají stejně, tak se tak neděje. Adolescenti už umí logicky uvažovat, ale to neplatí pro situace, které mají emoční obsah. Emoce narušují schopnost uvažovat logicky a u adolescentů to platí dvojnásobně.⁴⁹

Adolescent začíná lépe uvažovat. Dospívající přemýšlí nejenom o tom, jaký tento svět je, ale také o tom, jaký by mohl být. Dospívající je už totiž schopen uvažovat hypoteticky. Umí uvažovat i jinak než pouze na logické úrovni. Dospívající dokážou uvažovat abstraktně. Rozvíjí se induktivní myšlení, také dokážou své poznatky zobecnit. Adolescenti jsou více schopni správně odhadnout své schopnosti a dovednosti. Řešení adolescentů mohou být nová a neobvyklá. Nechtějí akceptovat názory ostatních a ani nemají mnoho zkušeností. Zlepšuje se vytrvalost a sebekontrola. Adolescenti mají potřebu jistoty a bezpečí, seberealizace a potřebu otevřené budoucnosti. Dospívající bývají kritičtí. Chtějí tím dokázat, že dokážou argumentovat. Mnoho adolescentů si myslí, že jejich úvahy jsou jedinečné. Bývají přecitlivělí a vztahovační, sebedůvěra kolísá. Adolescenti odmítají kompromisy a výjimky. Nedokážou pochopit, že určitá pravidla neplatí pro všechny situace. Bývají radikální, je to obrana proti nejasnostem.

Adolescenti se naučili používat lepší možnosti zapamatování si, aby se jim následně vybavily informace, které potřebují. V adolescenci se rozvíjí mezipaměť, jedinci si uvědomují své paměťové schopnosti.

Stejně jako Tyrlík a Macek i Vagnerová připomíná, že v adolescenci kolísají emoce, jedinci bývají víc labilní, přecitlivělí a občas emočně zmatení. Intenzivní aktivitu střídá nechuť k jakékoliv činnosti. Dospívající jsou přesvědčeni o tom, že ostatní nemají tak silné prožitky jako oni, jedná se o emoční egocentrismus. Nechtějí navenek projevovat svoje city. Prožívají i negativní emoce. Často řeší jeden problém stále dokola. Emoce jsou spojeny i se sebehodnocením. Adolescenti se občas ještě vracejí k chování dítěte. Starší adolescent už se dokáže ovládat lépe.⁵⁰

5.2 Sociologický pohled na současné adolescenty

Helus zastává názor, že lidský jedinec je umístěn v konkrétním společensko-kulturním systému. Do systému se rodí a skrze něj a v něm se stává osobností.⁵¹ Ve společnosti na sebe lidé vzájemně reagují. Mezi lidmi probíhá sociální interakce a sociální komunikace. Kritickým momentem socializace člověka, její novou a jedinečnou

⁴⁹ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*, s. 368–373.

⁵⁰ Tamtéž, s. 372–394.

⁵¹ HELUS, Z. *Psychologické problémy socializace osobnosti*, s. 10.

kvalitou je, že v určité fázi svého psychosociálního vývoje se jedinec sám zmocňuje norem a hodnot.⁵² Člověk se potřebuje začlenit do vztahů, dále také potřebuje nějaký tvůrčí přesah (člověku je vlastní snaha překonat omezení daná stávajícími životními podmínkami). Člověk má také potřebu překonání nynějšího stavu a svých nynějších podmínek. Dále je tu potřeba vlastní identity, a nakonec potřeba orientačních a výkladových schémat (dosažení zkušenosti, že náš svět lze nějak uchopit, má smysl).⁵³

Jedlička hovoří o tom, že se jedinec nějak vyvíjí a utváří nejprve v rodině. Vrstevnické skupiny mají v adolescenci na jedince největší vliv. Adolescenti se snaží ve vrstevnických skupinách osamostatnit. To je důvodem, proč se adolescenti vzdalují rodině a spíše vyhledávají kamarády. Rodiče a dospělí stále neberou adolescenty jako sobě rovné a odpovědné osoby za své chování. Vrstevníci se vzájemně uznávají. Dospělí se u adolescentů stále snaží, aby byli poslušní, plnili si své povinnosti a byli pilní. Díky vrstevníkům ale adolescenti získávají hodně zážitků a jsou k sobě navzájem empatičtí a vzájemně spolupracují. Adolescenti se vzájemně považují za plnohodnotné a vyzrálé osobnosti jak po psychické, tak po fyzické stránce. Adolescenty často provází a zároveň spojuje druhé období vzdoru. To znamená, že adolescenti zkouší, co všechno si můžou dovolit k dospělým. Adolescenti se dospělým ani plně nesvěřují a mnohdy s nimi ani plně nevycházejí. Rádi by se oddělili od rodiny, ale zároveň potřebují podporu. Adolescenti se obrací na své vrstevníky a skupiny vzniklé nezávisle na dospělých. Vrstevnické skupiny poskytují úctu, pochopení, ochranu a pocit příslušnosti. Ve vrstevnickém světě lze mnohem snadněji dosáhnout úcty a vyniknout než ve světě rodičů a dospělých lidí. Častokrát je u adolescentů zdůrazňována krize, problémy, které způsobují, sklony k patologickým jevům, namísto svébytnosti období, kdy jedinec dospívá a prožívá možná nejkrásnější, ale zároveň i nejdramatičtější a nejiluzornější období.

Vrstevníci tvoří specifický útvar uzavřený před světem rodičů a dospělých. Adolescenti mají vlastní systém norem a sankcí. V mnoha skupinách se objevují prvky konformity ke skupině stejně starých lidí, také jsou rozvíjeny sklony k romantismu a idealizacím světa, iluzím o budoucnosti a sdílených hodnotách, další význam mají hluboce emotivní vztahy. Pod jejich ochranou pokračuje osobnost dospívajícího v růstu.

Dospívající se ze začátku identifikují s vrstevníky, vrostou do systému mezilidských vztahů v adolescentním společenství, to je něco jako odcizení od společnosti, v níž žijí dospělí, řeší se mnoho problémů, jedinec se zabývá i otázkami života a smrti.

Dospělí často nutí adolescenty k sebeovládání, to může mít za následek, že se dospívající nesvěřují rodičům, ale vrstevníkům. Dospělí se častokrát koukají na adolescenty jako na nezodpovědné jedince, kteří tráví mnoho času na počítači nebo nesmyslnými telefonáty a různými schůzkami. U adolescentů se objevuje konfliktní chování, nezodpovědnost za budoucnost, a to dospělé znepokojuje.

Vrstevnické vztahy jsou rovnocenné, nezávisle na společenských pozicích. Adolescenti se hodnotí. Důležité je, zda jsou oblíbení. Adolescenti se identifikují

⁵² HELUS, Z. *Psychologické problémy socializace osobnosti*, s. 37.

⁵³ Tamtéž, s. 343.

s jejich vzory (dobře studujícím žákem, hvězdou, delikventem). Sebehodnocení se odvíjí od toho, jak je jedinec vnímaný specifickou skupinou. Mnozí jedinci se raději stanou členem skupin třetího a čtvrtého řádu, než aby byli osamoceni. Adolescenti se mnohdy hádají s rodiči o obyčejné věci jako je oblékání, práce v domácnosti, ale mají k nim citové pouto a respekt a uvědomují si, co pro ně rodiče obětují. Nejsou jim odcizeni úplně.

Škola má také určitý vliv na osobnost jedince. Jedinec se ve škole rozvíjí a probíhá v ní další důležitá forma socializace. Vztahy mezi studenty a učiteli jsou ale spíše instrumentální, ne emocionální. Ve škole jsou mladí lidé oceňováni dle výkonu.

Další vliv mají na dospívající komunikační média. Mladí lidé se hodně věnují internetu a komunikaci na sociálních sítích, zajímají je časopisy, televize, čtou ale méně než dříve.⁵⁴

Marie Vágnerová popisuje, že v období adolescence si jedinec dodělává ZŠ, chodí na střední nebo už hledá práci či pracuje. Hledá své místo ve světě. Adolescent potřebuje pocit jistoty a pocit přijetí ve světě. Postupně začíná být ekonomicky nezávislý. Adolescenti mezi sebou sdílejí stejné hodnoty a zážitky, to je potvrzením sociální identity. Dospívající získávají nové role. Adolescenti si hledají partnery.⁵⁵

Mezi sociální skupiny důležité pro adolescenta patří, jak už bylo zmíněno, rodina, škola, volnočasové instituce a vrstevnické skupiny. Rodina je i nadále důležitá, i když se adolescenti začínají osamostatňovat. Škola je důležitá kvůli sociálnímu zařazení. Volnočasové instituce pomáhají rozvíjet schopnosti a dovednosti a stejně tak pomáhají adolescentovi se zařadit do společnosti. Nejdůležitější je pro adolescenta vrstevnická skupina, protože se s ní identifikuje a je mu oporou. Dospívající navštěvují mnohem více společenských míst nežli dříve – pizzerii, kino, obchody, bistra, diskotéky, sportovní centra a jiné. Adolescenti získávají různé role. Role dospívajícího, člena party, přítele. S přibývajícím věkem adolescenta se od něj také očekává větší míra zodpovědnosti a postupně ho okolí začíná brát jako dospělého. Hledá své postavení. Odchod na střední školu může pro adolescenta znamenat také odchod z domova. Adolescenti některé role dostávají, jiné se rozvíjejí, patří sem: předprofesní role, profesní role, role člena skupiny, role přítele nebo partnerská role.

5.3 Charakteristika víry adolescenta

V pubertě nastává období, kdy se dříve roztomilé děti mění často na nesnesitelné jedince, takto o tom alespoň smýšlí Pavel Konzbul. Často opovrhují svými rodiči. Takže když jednou praští dveřmi, rodiče se s tím nějak vyrovnají. Nesnesitelný jedinec se většinou potká s dalším nesnesitelným jedincem, ale opačného pohlaví, pocítí k sobě náklonnost, spojí své životy a stanou se z nich milující rodiče, od kterých by žádné dítě neodešlo, nebýt ovšem puberty. Věřící rodiče se můžou utěšovat také tím, že

⁵⁴ JEDLIČKA, R. a kol. *Poruchy socializace u dětí a dospívajících: prevence životních selhání a krizová intervence*, s. 34–54.

⁵⁵ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*, s. 396–398.

⁵⁵ Tamtéž, s. 370.

dospíváním si prošel i Ježíš z Nazareta, takže i svatá rodina řešila problémy s dospívajícím člověkem. Puberta je zcela normální jev. Dospívající hledá své místo ve světě. Pozoruhodné je kupříkladu chování Marie a Josefa, kteří zachovali i v náročných situacích klid. Nesoustředili se na minulost a ani na budoucnost, ale dali svému dítěti najevo, že o něj měli strach, když se jim ztratilo. Toto může být povzbuzením pro rodiče. Rodiče by se neměli snažit jen přetvořit dítě k obrazu svému, ale také by je měli nechat působit na sebe. Měli by vědět, jak se vychovává, ale také co dospívající prožívá.⁵⁶

Ať už dospívající v Boha věří, či nikoliv, určitý druh důvěry potřebuje, alespoň v lidi. Víra nám přináší nový pohled na svět. Věřící je ten, který věří a má s Bohem zkušenost. Věřící má vztah s Bohem. Dle Johna H. Westerhoffa je pro adolescenty typický hledací styl víry – začnou zpochybňovat obecně přijímanou teorii a praxi. Osobní víra je vrcholné stadium víry. Je to víra, za kterou je člověk odpovědný. Stupně víry jsou dynamické a každý člověk nemusí projít všemi stupni. Lawrence Kohlberg konstatuje, že dospívání má hlavní a zásadní význam na vývoj víry. V období adolescence se rozhoduje, zda člověk víru odloží, nebo jeho víra získá osobní rozměr. Víra adolescenta se tedy může stát hlubší, osobnější a také kritičtější. Dle obou autorů má tedy adolescence hlavní vliv na utváření víry. Vírou se zabýval také Erik Erikson, jenž se soustředil na děti od 12–19 roku života. Tento věk nazval fází identity, která soupeří s tzv. zmatením rolí. Jasný svět, jak ho vnímá dítě, dospívající nepřijímá. U adolescentů nastává citová uzavřenost vůči rodičům. Dospívající hledá sám sebe, svou identitu i v náboženském kontextu, dokáže zaměřit své síly tam, kde vidí smysl. Riziko spočívá v tom, že dospívající nemá mnoho zkušeností.

Věřících lidí je méně než nevěřících, prostředí bez víry ale působí určitý tlak na víru dospívajícího, protože si může připadat zvláště, obzvláště tehdy, když nevyrůstá ve zbožné oblasti nebo nenavštěvuje církevní školu.

Španělský katechetik prof. Emillio Alberich píše ve svém článku, že odpovědi na základní životní otázky mladý člověk už nehledá jen v náboženství. Mnoho dospívajících zjistí, že když opustí náboženskou praxi, nic zvláštního se nestane. Následkem je zmatenost a útěk do agnosticizmu. Agnostik bez pevného obrazu světa pořádně nedokáže hodnotit informace. Nepřemýšlí ani o věčnosti života. Prof. Petr Pitřha ve své knize přichází s postřehem, že se dnes lidé neumí obětovat pro druhé. Dochází také k posunu chápání některých teologických pojmů, což vyvíjí další tlak na víru a způsobuje bezradnost ve víře.

Dospívající si uvědomují důležitost vztahů včetně vztahu s Bohem a modlitba je pro adolescenta často intimní záležitostí, nechce se modlit před ostatními v prostředí, ve kterém necítí dostatek důvěry. Intimita modlitby by měla být respektována. Dospívající se může modlit v duchu, když je mezi dospělými.⁵⁷

Do víry je člověk do jisté míry vychován, ale nakonec se pro ni musí rozhodnout sám a dobrovolně. John Townsen říká, že se dítě může vystavit Božímu vlivu, nikoliv

⁵⁶ KONZBUL, P. *Jak mluvit s dospívajícím o víře?*, s. 10–11.

⁵⁷ WESTERHOF, KOHLBERG, ERIKSON a ALBERECH in KONZBUL, P. *Jak mluvit s dospívajícím o víře?*, s. 41–48.

přinutit. Dospívající mají problémy v otázkách víry ve třech oblastech. Pokládají si různé otázky víry a mají pochybnosti, dále také bojují s životním stylem v souvislosti s vírou a brání se duchovním aktivitám. Když adolescent přemítá o tom, zda věří, či nikoliv, je to dobrá zpráva, protože o víře přemýšlí. Horší je to s apatickými jedinci, ti totiž o víře nepřemýšlí a brzy pro ně může přestat mít význam. Dospívající přemýšlí nad vírou, pokládá si otázky, díky tomu jeho víra roste. Pochybnost není protiklad víry. Dospívající bojují s třemi druhy pochybností, a to s rozumovou pochybností, s falešnou představou Boha a nedostatkem praktikování víry a absencí prožitku. Pochybnosti lze řešit kupříkladu tehdy, kdy dospívající dochází na přípravu biřmování. Na svátosti biřmování si doplní vzdělání a je ve skupině podobně starých jedinců. Pro biřmování se musí rozhodnout sám. Když někdo řekne, že přestal věřit v Boha, znamená to, že představa o Bohu byla nedostatečná a že si nedokázal získat představu hlubší. Třetí pochybností je nedostatek praktikované víry, lidé ani tolik víru neztrácejí, jako ji spíše přestávají praktikovat. Postupně pochybují víc a víc, jejich víra není ztracena, je ale rozmělněna. Je totiž důležité udržovat víru v praxi, aby adolescent vírou žil. Může ministrovat, zapojit se do různých činností ve farnosti, hrát na varhany atp.

Tímto způsobem roste víra a předchází se pochybnostem. Pro dospívající je někdy těžké spojit víru s praxí, proto by s nimi měli dospělí mluvit o svých zkušenostech s vírou. Adolescent by měl pochopit, že i Bohu záleží více na vzájemném vztahu než na tom, kolik dobrých či špatných skutků vykonal. Každý ví v hloubi srdce, jaké chování či jednání je dobré, nebo naopak špatné. O věcech víry by se mělo mluvit jasně, často se totiž vytrácí hranice. Adolescent, který roste ve víře, se může den ode dne zlepšovat a konat více dobrých věcí.⁵⁸

Adolescent víru prožívá hlavně v rodině, důležitá jsou také společenství, kde adolescent může žít svou vírou a realizovat ji mezi stejně starými lidmi. To, že dospívající lidé nechodí do žádného společenství, pro ně může být osudné. Rodiče by měli adolescenty motivovat, aby taková společenství navštěvovali, a také by jim měli jít příkladem. Podle psychoterapeuta Johna Sharryho dělají rodiče několik zásadních chyb. Špatný dopad na adolescenta má přehnaná péče rodičů. Z těchto rodičů vychází strach a obavy. Jiní rodiče naopak přehnaně kritizují. Nadměrná kritika brání adolescentům brát za sebe odpovědnost. Chybu dělá i příliš mírný rodič. Tito rodiče dávají dětem mnoho prostoru a říkají jim, že je mnoho věcí v pořádku, protože Bůh je nekonečně milosrdný. Dospívající potřebují rodiče, kteří si stojí za svým názorem, mají vlastní hodnoty a nesouhlasí se vším, co jejich dítě řekne či vykoná. Rodiče by měli vychovávat zejména svým vlastním příkladem a nikdy by neměli zapomínat na svou víru. Měli by důvěřovat Bohu i svým dospívajícím dětem. I přesto, že někteří adolescenti odloží svou víru třeba na později.⁵⁹

P. Říčan dodává, že se adolescenti postupně osamostatňují a my bychom je měli podporovat i v duchovním životě. Můžeme jim nabízet akce určené právě pro ně.

⁵⁸ KONZBUL, P. *Jak mluvit s dospívajícím o víře?*, s. 48–54.

⁵⁹ Tamtéž, s. 87–92.

Je dobré, když jdou dospívající na jinou mši než dospělí.⁶⁰ Podobný názor na víru adolescentů má i P. Konzbul, jak už bylo zmíněno výše.

Adolescenti si postupně budují osobnější vztah k Bohu. Od sedmnácti let nastává období individuálně reflektující víry, to znamená, že adolescenti jsou schopni kriticky hodnotit vlastní víru, stejně tak ideály a budoucnost.⁶¹

Všichni tři autoři se v otázce charakteristiky víry adolescenta téměř shodují. Právě v tomto období se většinou člověk rozhoduje, zda se stane věřícím, či nikoliv. Adolescence je obdobím hledání. Mladí lidé, kteří se pro víru rozhodnou, ji prožívají více na osobní úrovni.

⁶⁰ ŘÍČAN, P.; JANOŠOVÁ, P. *Spirituální výchova v rodině: co radí psychologové?*, s. 171–172.

⁶¹ ŠTEFKOVÁ, I.; M. DOLEJŠ. *Resilience u adolescentů v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež*, s. 24.

PRAKTICKÁ ČÁST

6 Metodologie výzkumu

V praktické části se věnuji kvalitativnímu výzkumu. Konkrétně se opírám o tzv. fenomenologickou interpretativní analýzu. Jde o porozumění zkušenosti, kterou si daný člověk prožil. Fenomenologický přístup umožňuje podrobný výzkum osobní zkušenosti a je přístupný i lidem, kteří nemají odborné filozofické znalosti. IPA je přístup, který umožňuje více prostoru pro svobodu a kreativitu výzkumného procesu oproti jiným kvalitativním přístupům. Podle těchto rozhovorů zjišťujeme, jaký význam přisuzuje zkoumaný jedinec zkušenosti. Vedla jsem hloubkové rozhovory se třemi rodiči, kteří mají zkušenosti s odchodem jejich dětí v období adolescence z křesťanské církve. Ve své práci jsem použila polostrukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami. Ve výzkumu používám základní metodu kvalitativního výzkumu, tedy otevřené kódování. Rozhovory probíhaly vždy u respondentů doma.

6.1 Cíle výzkumu a základní výzkumná otázka

Cílem výzkumu bylo popsat co nejpodrobněji, jak nahlízejí rodiče na skutečnost, že se jejich adolescentní dítě vzdaluje církevnímu životu.

Na tento cíl se váže hlavní výzkumná otázka, která zní následovně:

- Jak prožívají rodiče odchod svých adolescentních dětí z církve.

Výzkumné otázky pro polostrukturovaný rozhovor:

- Jak se všechno seběhlo, že se vaše dítě nakonec vzdánilo církvi?
- Kdy jste si poprvé všimli, že něco není s jeho vnímáním církve či křesťanství v pořádku?
- Kdo všechno vaše dítě (děti) v průběhu dětství a dospívání ovlivňoval?
- Jak odcizování církvi probíhalo?
- Kde se vaše dítě nachází ve vztahu k církvi a k víře dnes?
- Jak prožíváte (prožívali jste) vaši zkušenost odchodu adolescentního dítěte z církve?
- Co očekáváte od budoucnosti?

6.2 Charakteristika respondentů

Rozhovory jsem dělala s rodiči z mého okolí. S příbuznými a známými, kteří mají tuto zkušenost. Všichni tito lidé navštěvují kostel blízko mého bydliště a se všemi se znám osobně už mnoho let. Proto s domluvou nebyly žádné problémy. Všichni rodiče se už se

svou zkušeností víceméně vyrovnali a s rozhovorem bez váhání souhlasili, i když rozhovor na toto téma může být poměrně náročný. Všichni respondenti se k němu stavěli statečně.

Respondent č. 1

Žena, které je 47 let. Je vdaná a má jednu dceru, se kterou má zkušenost odchodu z církve právě v období adolescence. Její dcera nezačala žít vyloženě špatným životem, ale církvi a víře se vzdalovala. Později se však k víře opět vrátila. Nyní jsou v této rodině velice šťastní. Dcera má dokonce věřícího přítele a brzy se bude vdávat.

Respondent č. 2

Naše známá, která je už starší matkou, dvě dcery měla v pozdějším věku, nyní jí je 58 let. Své dcery vedla k víře od dětství, dcery se ale v období dospívání chytly „špatné party“. Do kostela chodily stále méně a méně, až přestaly úplně.

Respondent č. 3

Žena, které je 47 let. Žije se svou dcerou a se svými rodiči v rodinném domě. Se svou dcerou má v této oblasti mnoho zkušeností.

6.3 Sběr materiálů

Rozhovory byly pořízeny v roce 2020. S respondenty jsem si domluvila osobní schůzku, která se pak vždy konala u nich doma, jednak proto, že jsou to lidé žijící blízko mého bydliště, ale i proto, že se dle mého názoru doma každý cítí klidněji, uvolněněji. Uvědomuji si totiž, že rozhovory na toto téma nemusí být pro rodiče vždy jednoduché a už vůbec ne příjemné. Na dva rozhovory mi odpovídaly pouze matky a u třetího rozhovoru byli přítomni oba rodiče. Rozhovory jsem se snažila vést poklidným a přátelským způsobem. Rodičům jsem se přizpůsobila podle jejich časových možností. Sdělila jsem jim, že rozhovory potřebuji zpracovat pro účely své bakalářské práce, seznámila jsem je zároveň i s tématem a strukturou rozhovoru. Stručně jsem je obeznámila také s teoretickou částí práce. Délka rozhovoru se pohybovala kolem 30 minut. Všechny tři rodiny požadovaly zajištění anonymity, proto nezmiňuji jména.

7 Vyhodnocení rozhovorů

7.1 Vyhodnocení rozhovoru I.

Dcera z prvního rozhovoru v období adolescence odešla na střední školu a **změnila prostředí** („Dcera začala navštěvovat střední školu a odešla na internát do jiného města, kde nikoho neznala.“). Z toho vyplývá, že **potkala nové kamarády**, kteří ovšem **nebyli věřící** („Dostala se do party lidí, kteří bohužel věřící nebyli.“). **Na internátu** tato dcera **začala trávit mnoho času** („Většinou celý pracovní týden a čas od času zůstávala na internátu i přes víkend.“). Tato dcera postupem času **přestala navštěvovat bohoslužby** („Dcera po vzoru kamarádů také postupně přestávala bohoslužby navštěvovat.“). **Víra ji přestávala zcela zajímat** („Víra ji přestávala zajímat.“), ačkoliv k víře měla v minulosti velice pozitivní vztah a zajímala se o ni. Odcizování se od víry samozřejmě probíhalo v **období adolescence** („Uvědomovala jsem si, že je dcera v pubertě.“), proto tomu rodiče nevěnovali zpočátku až takovou pozornost. Rodiče o sobě začali pochybovat, hledali chybu i v sobě („Přemýšlela jsem, kde jsme jako rodiče selhali, kde jsme udělali chybu.“). Dcera si v období adolescence **našla jiné zájmy**, které měla společné s jejími novými kamarádkami („Měla „lepší“ zájmy.“). **O víře nechtěla ani mluvit**, vyhýbala se komunikaci o víře, vadilo jí, když se jí rodiče na víru zeptali („Snažili jsme se s ní o víře mluvit, ale vůbec ji to nezajímalo, vždy řekla, že je to její věc.“). Rodiče si ale uvědomovali, že **v rodinách můžou nastat i větší problémy**, že adolescenti se můžou nejen vzdálit od víry, ale zároveň se dát na špatnou životní cestu („Jsou lidé, kteří se v adolescenci dají na mnohem horší cestu.“). Tato dcera se ale postupem času **k víře vrátila, našla si totiž věřícího přítele**, který ji přivedl k víře zpět.

Tuto dceru během dospívání **ovlivňovali převážně křesťansky založení rodiče a kamarádi**. **Vzdalování se církvi mělo pozvolný průběh**, vše začalo odchodem dcery na internátní školu („Vzdalování se církvi probíhalo celkem nenápadně a postupně.“). Dnes má věřícího partnera, kterého si bude brzy brát a **vztah k víře má opět pozitivní** („Díky němu našla opět cestu k víře.“).

Rodiče **nesli vzdalování se církvi svého adolescentního dítěte samozřejmě špatně**, nevěděli, zda není za odchodem od víry ještě něco horšího než pouze změna prostředí a kamarádů („Když jsme si skutečnost začali uvědomovat, nesli jsme ji špatně.“).

Rodiče si přejí, aby dcera ve víře vytrvala a aby svou víru stále víc prohlubovala. V dnešní době jsou spokojeni („Od budoucnosti očekávám jen to, aby dcera ve víře vytrvala a svou víru stále prohlubovala a duchovně se vzdělávala.“).

7.2 Vyhodnocení rozhovoru II.

Dcery z druhého rozhovoru **byly od dětství vychovávány v křesťanské víře** („Vedli jsme je od dětství k víře“). Zlom nastal opět v adolescenci, když dcery **změnily**

prostředí („*Situace se změnila ve chvíli, když odešly z domova na školy.*“). Dcery **přestaly chodit do kostela**, nejprve starší dcera, pak po jejím vzoru i ta mladší („*Prvně jsme zjistili u starší dcery, že není něco v pořádku, přestala chodit do kostela.*“). Obě **začaly hledat zábavu**, chodily na diskotéky, do klubů a hospod, domů se vracely častokrát opilé a každou chvíli měly jiné partnery („*Začaly navštěvovat diskotéky, kluby a hospody.*“). Z toho plyne, že **obě dvě dcery se daly špatným směrem**. Obě dvě dcery měly také **nové party** na středních školách („*I ona si našla partu lidí, která ji odváděla od správného způsobu života a od víry.*“). V rodině tyto dcery téměř nekomunikovaly, občas ani neodepisovaly na zprávy nebo nereagovaly na telefonáty („*Také s námi obě dvě dcery přestaly téměř komunikovat.*“). Mladší dcera je názoru, že **je život bez víry jednodušší** („*Mladší dcera nám akorát řekla, že je takto život jednodušší a prý je takto spokojenější.*“). Tito rodiče si uvědomili **vzdalování se dcer od víry také v období adolescence, právě když odešly na střední školy**, tyto dcery se doma příliš nezdržovaly, začaly chodit více na diskotéky a žily neuspořádaným životem („*Dcera začala navštěvovat střední školu, začala se méně zdržovat doma a z diskotéky se začala vracet nad ránem nebo až druhý den, stejný průběh vzdalování se od víry nastal i u druhé dcery.*“).

V průběhu dětství a dospívání byly dcery ovlivňovány převážně rodiči, žili poklidným životem na samotě. **Také byly samozřejmě ovlivňovány kamarády**, ale až v období adolescence na ně začali mít vliv lidé, kteří nežijí správným životem („*Dcery jsem ovlivňovala hlavně já s manželem.*“).

Vzdalování od víry mělo pozvolný průběh u obou dcer. Rodiče je zprvu omlouvali, že jsou dcery v pubertě, a domnívali se, že se po čase vše opět vrátí do normálu, ale dosud se tak nestalo („*Dcery se vzdalovaly od víry velice pomalu a nenápadně, nějaký čas trvalo, než jsme si s manželem uvědomili, že není něco v pořádku.*“).

Dcery dosud nenašly cestu k víře, stále žijí tímto způsobem života („*Situace je pořád stejná.*“). **Obě dcery našly smysl života ve špatných věcech** („*Myslí si, že jim stačí světské štěstí a jejich smysl života vidí hlavně v penězích, blahobytu a zábavě, která se neslučuje s křesťanským životem.*“).

Rodiče prožívali tuto zkušenost velice těžce, situace je trápila a chtěli po dcerách vysvětlení, ale dcery trávily doma málo času a nekomunikovaly, pouze řekly, že už na pohádky přestaly věřit („*Moc nás to trápilo a chtěli jsme po nich vysvětlení, čím víc jsme na ně ale naléhali, tím méně s námi komunikovali, tím méně se vracely domů.*“).

V tomto případě i rodiče udělali mnoho chyb, které si uvědomili nejspíš až ve chvíli, kdy se jejich dcery odvrátily od víry („*Takže tuto zkušenost neseme těžce, ale uvědomili jsme si díky ní naše vlastní chyby.*“). **Rodiče stále věří, že jejich dcery se k víře vrátí anebo alespoň začnou žít normálním způsobem života** („*Od budoucnosti očekáváme, že se situace změní a dcery se opět navrátí k víře nebo se alespoň navrátí k normálnímu životu.*“).

7.3 Vyhodnocení rozhovoru III.

Tato dcera **si našla v 17 letech** (v období adolescence) **přítele**, jeho rodiče se právě v té době rozváděli, hledal štěstí mezi lidmi, kteří užívají drogy („*Když bylo starší dceři kolem 17 let, našla si přítele.*“). **Těžce nesl nepohodu v rodině** („*Velmi zle totiž nesl skutečnost, že jeho rodiče se rozvádějí a má nepohodu v rodině.*“). Dceřin přítel postupem času **začal bohužel užívat drogy také**, od slabších až po silnější („*Začal drogy užívat také.*“).

Dříve se tato dcera hodně zajímala o víru a každou neděli navštěvovala mši svatou („*Navštěvovala každou neděli pravidelně mši svatou a stále se zajímala o duchovní růst.*“). Vlivem jejího přítele, který se dal na špatnou cestu, se tato dcera začala víře vzdalovat („*Jak šel čas, dcera se ale naopak víře začala vzdalovat.*“). **Dcera se začala kamarádit s přítelovou partou** a trávila s nimi mnoho času („*Dcera se začala kamarádit s jeho partou.*“). **Věděla, že nežijí správným životem** a čím víc času s nimi trávila, tím více se začala vzdalovat rodině i víře („*Uvědomovala si, že jejich způsob života není správný.*“). **Začala bojovat mezi dobrem a zlem**, na jedné straně věděla, že tento způsob života není správný a na straně druhé tuto partu stále omlouvala, doma moc času netrávila, protože tam panovala špatná atmosféra, a to právě kvůli skutečnosti, že měla přítele a partu, kteří nežijí správným životem („*Dcera začala bojovat mezi dobrem a zlem.*“). Začala mít také **problémy s alkoholem**, nevěděla totiž, co dělat se svým životem a bojovala mezi dvěma světy („*Začala mít problémy s alkoholem.*“). Trávila mnoho času s přítelem a jeho partou, pořádali vlastní diskotéky, navštěvovali i kluby („*Chodili na party i pořádali vlastní diskotéky.*“). Dcera **začala chodit na bohoslužby nepravidelně**, hledala důvody, proč na mši nejít, když byla u přítele, na mši nešla („*Mši svatou stále navštěvovala, už ale nepravidelně.*“).

V rodině panovala atmosféra plná nepokoje, **hádky byly na denním pořádku** („*Hádky na denním pořádku, když zrovna dcera byla doma.*“). Všechny tyto věci se začaly dít z toho důvodu, že **se dcera zamilovala do člověka, který se dal špatným životním směrem** („*Dcera se opravdu hodně zamilovala a vše ostatní šlo stranou, včetně víry.*“).

Tuto dceru během dětství a dospívání opět **nejvíce ovlivňovala rodina, později také kamarádi**. („*Dceru jsem ovlivňovala hlavně já, babička a děda. Žijeme s nimi totiž v domě. Manžel se v jejích 12 letech odstěhoval pryč.*“).

Přítel dceru velice zklamal, tak se s ním **rozešla**, její rodina byla ráda, protože doufala, že se dá dcera konečně na dobrou cestu („*Po několika letech se s tímto přítelem dcera rozešla.*“). Nějakou dobu byla sama, po čase se ale **dala dohromady s klukem ze stejné party**, který žil ještě horším způsobem života než předchozí přítel, ona ale doufala, že se kvůli ní změní, opak byl pravdou („*Po čase se dala dohromady s dalším klukem z té party.*“).

Nyní se dcera vyrovnává s těžkým rozchodem, protože se stalo mnoho zlého a kostel začíná navštěvovat častěji („*Nyní se vyrovnává velice těžce s dalším rozchodem, protože věci, které dělal, nebyly únosné. Do kostela už chodí pravidelněji, tak doufáme, že je na dobré cestě.*“).

Tito rodiče nesli jejich zkušenost s odchodem jejich adolescentního dítěte z církve těžce, ale uvědomovali si, že chyba nemusela být v nich, že kolikrát stačí jen potkat špatné lidi ve špatném věku („*To víte, velice nás to mrzelo.*“).

Od budoucnosti tyto rodiče očekávají, že dcera snad **znovu začne žít ve víře a doufají, že už snad pochopila.**

8 Hodnocení napříč příběhy (hledání společných témat)

Mnoho kategorií se shoduje. Ve dvou případech děti **změnily prostředí a našly si nové kamarády** („*Odešla na internát do jiného města, kde nikoho neznala, změnila prostředí i kamarády.*“), ve **třetím případě si dcera našla přítele a poznala jeho partu, takže také poznala nové lidi** („*Dcera se začala kamarádit s jeho partou.*“). Děti **zkrátka změnily prostředí a kamarády, a tím se změnil i jejich způsob života**. Ve všech třech případech probíhalo **vzdalování dětí od církve** vlivem nových kamarádů právě v **adolescentním období** („*Uvědomovala jsem si, že je dcera v pubertě.*“). Ve všech třech případech se děti **chytily lidí, kteří žili nesprávným životem nebo alespoň lidí bez náboženského vyznání**. Děti ve dvou případech začaly užívat **návykové látky**, ať už alkohol nebo drogy („*Začala mít problém s alkoholem.*“). Dva příběhy se také shodují ve **špatném způsobu života**, pod kterým si můžeme představit navštěvování diskoték a klubů („*Často zůstávala celý víkend u přítele a s těmito lidmi. Chodili na party i pořádali vlastní diskotéky.*“). Další společný znak odcizování se církvi můžeme vidět v tom, že adolescenti začali doma **trávit méně času, přestal na ně být spoleh, přestali komunikovat** („*Také s námi obě dvě dcery přestaly téměř komunikovat.*“) a postupem času **začali ztrácet zájem o víru a přestali navštěvovat bohoslužby** („*Přestala chodit do kostela.*“). Ani v jednom případě adolescenti **nepřestali chodit na mše ze dne na den** („*Jak šel čas, dcera se ale naopak víře začala vzdalovat.*“), byl to poměrně dlouhý proces odcizování se církvi. Nejprve přestali chodit na bohoslužby pravidelně, poté ve dvou případech ztratili zájem o víru úplně, ve třetím případě dcera bojovala mezi dobrem a zlem, ta navštěvovala bohoslužby, ale nepravidelně. **Adolescenti zkrátka začali žít životem, který se neshoduje s křesťanským způsobem života, proto se církvi vzdávali a přestali mít potřebu navštěvovat nedělní mše.**

Děti v průběhu dospívání a dětství byly pochopitelně ovlivňovány převážně **rodinou, dále také kamarády a autoritami ve škole** („*Dcery jsem ovlivňovala hlavně já s manželem.*“). Jedna dcera navštěvovala **tábory a křesťanská společenství** již od dětství. Všichni tito adolescenti byli v průběhu dětství a dospívání ovlivňováni také **církví**, protože každou neděli navštěvovali mši svatou, a byli vedeni ke křesťanské víře i v rodině. **Všichni tito adolescenti měli v průběhu dětství a dospívání dobré vzory, do doby než nastal nečekaný zlom v adolescentních letech.**

Ve dvou případech se děti stále ještě **nevrátily k víře** („*Situace je pořád stejná.*“) a **nemají** úplně srovnaný život. Nejhůře jsou ve vztahu k víře dvě dcery, které se narodily starší matce („*Od budoucnosti očekáváme, že se situace změní a dcery se opět navrátí k víře nebo se alespoň navrátí k normálnímu životu.*“). Dcera z prvního rozhovoru **našla cestu k víře zpět, a to vlivem jejího křesťanského přítele** („*Každopádně postupem času si našla věřícího přítele, který ji přivedl k víře zpět.*“) a dcera z **posledního rozhovoru nyní hledá správnou cestu** („*Do kostela už chodí pravidelněji, tak doufáme, že je na dobré cestě.*“). **Ve dvou případech ze tří ještě není**

situace ustálená, zmínění jsou ještě stále v adolescentním věku. K víře se ale vrátila dcera, která je dnes už dospělá.

Všichni rodiče **nesli tuto zkušenost velice špatně** („*To víte, velice vás to mrzelo.*“). Nikdo z nich nečekal, že by se mohlo právě jejich dítě **vzdálit církvi a dát se na špatnou cestu**. Děti byly vedeny ke **křesťanskému životu už od dětství** („*Vedli jsme je od dětství k víře, jsme katolíci.*“). Rodiče přemýšleli, kde udělali chybu a **doufali, že jejich dítě nalezne k víře cestu zpět** („*Od budoucnosti očekáváme, že se situace změni a dcery se opět navrátí k víře.*“). Byli zoufalí, ale věděli, že nemá cenu dítě dál přesvědčovat, že bude lepší nechat na něm se svobodně rozhodnout. Ve dvou případech očekávají rodiče **návrat dětí k víře** a v jednom případě **očekávají setrvání ve víře a prohlubování víry** („*Snad dcera konečně pochopila a začne opět žít ve víře.*“).

V **teoretické části** se můžeme dočíst, že dospívající hledají v **tomto životním údobí své vzory v partě**, v časopisech nebo třeba v idolech pop music, což se nám potvrdilo i ve výzkumné části. Dříve tomu bylo jinak, dospívající měli své vzory hlavně v rodině. Dnešní moderní lidé se snaží život prožít a nepromarnit, a tak hledají **různé formy zábavy, které se vždy neslučují s křesťanským životem**, sem můžeme zařadit diskotéky, kluby, alkohol a drogy. Tyto formy zábavy hledaly i dcery z 2. a 3. rozhovoru. Lidé se totiž těmito zkušenostmi spojují s okolním světem. Dnešní společnost je postavena na hodnotách, které ve skutečnosti důležité nejsou. **Adolescenti mají špatné vzory.**

9 Diskuze

V této bakalářské práci se můžeme dočíst, že **adolescence je období, kdy dospívající zažívají zmatek nad vlastními prožitky a pocity, je to vlastně takové konfliktní období a zároveň období hledání vlastní identity.** Adolescenti se častokrát bouří, rodiče by měli brát toto období jako dočasnou nutnost a počkat až toto období přejde, tím zmírnit konflikty. Z **rozhovorů** můžeme vyzorovat, že většina rodičů se snaží s adolescenty nejprve komunikovat, ale uvědomují si skutečnost, že čím víc budou adolescenty přemlouvát, aby chodili například do kostela nebo aby nechodili tak často na diskotéky, tím horší to bude.

V **teoretické části** se můžeme mimo jiné dozvědět, že se někteří rodiče snaží naopak zvýšit kontrolu nad adolescenty, to ale zvyšuje napětí a vede k častějším konfliktům. **Konflikty mezi rodiči a dětmi nevadí, pokud mají adolescenti pocit, že mohou vyjadřovat svobodně názory a že se na ně bere ohled.** Kvalita vztahu rodič – adolescent souvisí i se vztahem s vrstevníky. **Špatný vztah s rodiči zvyšuje kontakty s vrstevníky.** Tuto skutečnost můžeme vyzorovat u všech tří **rozhovorů**. Adolescenti nežili podle představ rodičů, přestali chodit na mše, někteří začali navštěvovat diskotéky, vracet se domů opilí. Dcera ve třetím rozhovoru měla přítele, který užíval drogy, a stýkala se s jeho partou. To vše vedlo k nepokojům v rodinách, ke konfliktům a hádkám, adolescenti tak doma trávili ještě méně času a mnohem více času začali věnovat právě partě.

V **kapitole psychologie adolescentního věku** této bakalářské práce se můžeme dočíst, že právě v adolescenci se mění vztahy. Zvyšuje se počet a mění se jejich kvalita. **Nové vztahy tvoří kamarádi a přátelé, někteří se stávají nositeli norem a hodnot skupin, ke kterým jedinec patří nebo patřit chce.** Tato skutečnost se nám potvrdila i ve **výzkumu**. Adolescenti se přizpůsobili jejich novým partám a začali žít jiným způsobem života než doposud.

Typická pro toto období je melancholie, narcismus a náladovost, můžeme to vyzorovat ve všech třech **rozhovorech**, adolescenti častokrát odmítají s rodiči komunikovat, nebo se s nimi naopak hádají. **Adolescence je zkrátka velice citlivé období pro rozvoj rizikového a problematického chování.** Mnoho dětí se vydá na špatnou cestu převážně v období adolescence.

Dle Lawrence Kohlberga má dospívání hlavní a zásadní význam na vývoj víry. **V období adolescence se rozhoduje, zda člověk víru odloží, anebo jeho víra získá osobní rozměr. Víra adolescenta se tedy může stát hlubší, osobnější a také kritičtější. Když adolescent přemýšlí, zda věří, či nikoliv, je to dobrá zpráva, protože o víře přemýšlí. Z rozhovorů** můžeme vydedukovat, že od víry jsou nejvíce vzdálené dcery z druhého rozhovoru, ty totiž řekly, že na pohádky už nevěří. Dcera ze třetího rozhovoru o víře přemýšlí, stále věří, pouze se začala stýkat s lidmi, kteří žijí špatným způsobem života, bojovala tak mezi dobrem a zlem. Dcera z prvního rozhovoru se k víře opět vrátila.

Z jednotlivých rozhovorů plyne, že **rodiče nesli zkušenost odchodu svých adolescentních dětí z církve velmi špatně, jelikož jsou ale věřící, opírali se o Boha a o víru** a žili v naději, že se jejich děti opět k víře vrátí. V jednom případě se dokonce víra rodičů prohloubila, právě vlivem této zkušenosti. **Křesťanské rodiny se s různými životními problémy vyrovnávají lépe.** V těžkých situacích se obracejí na církev, na Boha nebo čtou inspirativní texty, o této skutečnosti se můžeme dočíst i v **teoretické části** této práce. Všichni rodiče v krizovém období doufali, že se jejich děti k víře opět vrátí, modlili se, obraceli se takto na Boha.

10 Závěr výzkumu

Na mou základní výzkumnou otázku „Jak prožívají rodiče odchod svých adolescentních dětí z církve?“, můžeme odpovědět takto:

Rodiče nesou odchod svých adolescentních dětí z církve velmi těžce, zvláště když si dříve vůbec ani nepřipouštěli, že by se něco takového mohlo týkat i jich a jejich dítěte. Nepředpokládali, že by k podobné situaci mohlo dojít už jen z toho důvodu, že všechny tyto děti dostávaly od dětství základy křesťanské víry, ve víře byly dále vzdělávány a každou neděli chodily pravidelně na mši svatou.

V bolesti nad tím, že jejich adolescentní děti postupně ztrácí vztah k církvi a k víře, začínají rodiče pochybovat i o sobě, kladou si otázku, kde vlastně udělali chybu, proč se jejich dítě začalo vzdalovat církvi, leckdy až do úplné ztráty víry. Chyba však vůbec nemusela být na straně rodičů, ke změně postoje k víře stačilo pouze ve „špatnou dobu potkat špatné lidi“. Takové lidi, kteří odvedou dříve věřící děti od víry a od křesťanského života.

Adolescence je období plné pochybností, a proto adolescenti častokrát pochybují a přemýšlí o víře mnohem více než v jakémkoliv jiném období života. Adolescenti přijímají ve velké míře názory vrstevníků, chtějí se jim často přizpůsobit.

Adolescenty pochopitelně lákají i nové věci, mají zájem o diskotéky nebo také o návykové látky.

Rodiče často vnímají tyto situace tak, že jim nezbývá nic jiného, než tuto skutečnost přijmout, a pak doufat a věřit, že se situace změní. Ze zkušenosti se snahou o komunikaci s dospívajícími dětmi vědí, že přehnaná snaha přesvědčit děti ke změně názoru by měla opačný efekt. Rodiče tyto situace velice trápí, stále je intenzivně prožívají, stále mají ale zároveň vidinu naděje, že jejich adolescentní dítě nalezne cestu zpět.

Můj výzkum potvrdil, že adolescence je vzhledem ke vztahu k víře a církvi pro člověka velmi důležité období. Je to období plné zvrátů a častokrát se právě v tomto období člověk rozhoduje, jakým směrem se vydá. Vlivem vrstevníků a zábavy, kterou nabízí dnešní svět, se vždy nevydají správným směrem ani děti z věřících rodin, protože adolescence je období zmatku a hledání vlastní identity. Věřícím rodičům častokrát nezbývá nic jiného, než doufat, že se situace zlepší, až odezní puberta. Jak můžeme vyzorovat z rozhovorů, mnohdy tomu tak je, ale samozřejmě může nastat i situace, kdy se dítě k víře už nevrátí. Věřící rodiče mohou však čerpat ze své vlastní víry, stále se mohou za své adolescentní dítě modlit a věřit, že se situace jednou změní a dítě opět nalezne cestu k víře zpět.

Závěr

V této bakalářské práci jsem se zabývala pohledem rodičů na odchod jejich adolescentních dětí z církve. V teoretické části se dočteme, že adolescence je období zmatenosti a hledání vlastního já. Je to citlivé období, ve kterém se adolescenti rozhodují také o tom, zda budou i nadále věřící, či nikoliv. Na adolescenty mají velký vliv vrstevníci, mnohdy hodně záleží na tom, jaké party se chytanou. Dnešní adolescenti totiž častokrát hledají vzory právě v partě nebo v idolech, dříve hledali své vzory převážně v rodinách.

Česká republika je navíc nejméně religiózním státem v Evropě. Věřících je dnes mnohem méně než v minulosti. O to těžší to věřící adolescenti mají.

V praktické části jsme si ověřili, že lidé skutečně odchází od víry nejčastěji právě v adolescentním období. Ve všech třech případech odešly dcery od víry v adolescenci. Ve všech třech případech měl odchod pozvolný průběh, změna vnímání církve nenastala ze dne na den. Zpočátku začali adolescenti chodit na bohoslužby nepravidelně a přestali se o víru téměř zajímat.

Největší vliv na adolescenty měla nová parta. Dcery odešly na školy a potkaly nové, ale nevěřící kamarády, se kterými začaly trávit čas. V jednom případě dcera potkala přítele, jenž ji seznámil se svou partou. Můžeme tedy konstatovat, že se teoretická a praktická část shodují. V teoretické části se dočteme, že adolescenti se často nechávají ovlivňovat především partou, praktická část tento fakt potvrzuje – dcery přestaly chodit na mše a přestaly se zajímat o víru právě vlivem party. Adolescenty samozřejmě velmi láká život, který ještě nepoznali, zde spadá kupříkladu i světská zábava, pod kterou si můžeme představit navštěvování diskoték a užívání návykových látek.

Pohled jednotlivých rodičů na danou problematiku byl v zásadě stejný. Všechny rodiče tato zkušenost velice mrzela, trápili se, hledali častokrát vinu také v sobě, ale utěšovali se tím, že se vše může změnit k lepšímu a dítě může opět nalézt cestu k víře. Všichni rodiče si navíc také uvědomovali, že jsou jejich děti v pubertě.

V prvním případě dcera našla cestu k víře zpět vlivem jejího křesťanského přítele, takže tito rodiče jsou nyní šťastní. Ve druhém případě dcery ještě cestu zpět nenašly, zato víra rodičů vzrostla, prohloubila se, nepřestávají věřit a každý den se modlí za to, aby jejich dcery cestu k víře znovu našly. V posledním případě je dcera na dobré cestě a rodiče jsou za to velice rádi.

V závěru můžeme říci, že věřící lidé nesou kříž s láskou a snášejí ho lépe než lidé nevěřící, a to z toho důvodu, že se mají o co opřít. Opírají se o víru a mají jistotu v Bohu. Tito lidé tedy žijí stále v naději. Zde se nám opět potvrdila teorie. Nevěřící lidé se častokrát nemají o co opřít a ztrácejí naději v lepší dny. Věřící lidé nepřestávají věřit, protože důvěřují Bohu a nalézají v něm jistotu.

Seznam použitých zdrojů

BEINERT, W. *Malé dějiny křesťanského myšlení*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2012. Studium. ISBN 978-80-7195-541-2.

HAVELKA, M. a kol. *Víra, kultura a společnost: náboženské kultury v českých zemích 19. a 20. století*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2012. ISBN 978-80-7465-053-6.

HELUS, Z. *Psychologické problémy socializace osobnosti*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976. ISBN 64-0-132.

HÜLSWITT, T; BRINZANIK, R. *Budeme žít věčně?: Rozhovory o budoucnosti člověka a technologií*. Zlín: Kniha Zlín, 2012. ISBN 978-80-87497-37-1.

JEDLIČKA, R. a kol. *Poruchy socializace u dětí a dospívajících: prevence životních selhání a krizová intervence*. Praha: Grada, 2015. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5447-5.

KAPLÁNEK, M. Předávání víry mladé generaci? *Teologické texty*, 2008, roč. 19, č. 4. s. 185–189.

Katechismus katolické církve. Přeložil Josef KOLÁČEK. Praha: Zvon, české katolické nakladatelství, 1995. ISBN 80-7113-132-6.

KONZBUL, P. *Jak mluvit s dospívajícím o víře?* Brno: Cesta, 2013. ISBN 978-80-7295-167-3.

LAUDÁTOVÁ, M.; VIDO, R. Současná česká religiozita v generační perspektivě. *Sociální studia*, 2010, roč. 7, č. 4, s. 37–61. ISSN 1214-813X.

MACEK, P. *Adolescence*. 2., uprav. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7.

MUCHOVÁ, L. *Bůh je jako mrakodrap*. Olomouc: Matice Cyrilometodějská, 1998. ISBN neuvedeno.

NEŠPOROVÁ, O. Jak náboženství ovlivňuje rodinný život? Rozdíly v chování a postojích k rodině mezi českými věřícími a nevěřícími. *Lidé města*, 2010, roč. 12, č. 1, s. 61–88. ISSN 1212-8112.

NOVOTNÝ, V. *Odvaha být církví: Josef Zvěřina v letech 1913–1967*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2432-7.

Papež František. *Amoris laetitia: Radost z lásky: posynodální apoštolská exhortace o lásce v rodině*. Přeložil Jaroslav BROŽ. Praha: Paulínky, 2016. ISBN 978-80-7450-225-5.

POHUNKOVÁ, D. a kol. *Naše víra: sborník úvah o katolické víře*. Praha: Zvon, 1991. ISBN 80-7113-005-2.

POSPÍŠIL, C. V. *Masaryk irituující a fascinující*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-4052-5.

POSPÍŠIL, C. V.; KRUMPOLC, E. *Dokumenty mezinárodní teologické komise 1969–2017 a některé další texty Papežské biblické komise a Kongregace pro nauku víry*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2017. ISBN 978-80-244-5218-0.

ŘÍČAN, P. *Psychologie náboženství a spirituality*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-312-3.

ŘÍČAN, P.; JANOŠOVÁ, P. *Spirituální výchova v rodině: co radí psychologové?* Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1098-6.

SAK, P.; SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce: sociologická analýza postavení mládeže ve společnosti a její úlohy v procesech evropeizace a informatizace*. Praha: Svoboda Servis, 2004. ISBN 80-86320-33-2.

STROBEL, L. *Kauza víra*. Praha: Návrat domů, 2004. ISBN 80-7255-088-8.

ŠTEFKOVÁ, I.; M. DOLEJŠ. *Resilience u adolescentů v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2016. ISBN 978-80-244-4903-6.

TYRLÍK, M.; MACEK, P.; ŠIRŮČEK, J. ed. *Sebepojetí a identita v adolescenci: sociální a kulturní kontext*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5107-2.

VÁCLAVÍK, D. *Náboženství a moderní česká společnost*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80247-2468-3.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

Internetové zdroje

Anketa: Katolická rodina dnes. *EvaLabusová.cz* [online]. [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: http://www.evalabusova.cz/ankety/katolicka_rodina.php

BŘEŠŤAN, R. Správní bílí Češi se hlásí ke křesťanským hodnotám. Ale jen v internetových diskusích *HlídacíPes.org* [online]. 2016 [cit. 2020-03-06]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/spravni-bili-cesi-se-hlasi-ke-krestanskym-hodnotam-ale-jen-v-internetovych-diskusich/>

Etapy psychického vývoje: pubescence, adolescence. *Studium-psychologie.cz* [online]. 2016 [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <https://www.studium-psychologie.cz/vyvojova-psychologie/6-pubescence-adolescence.html>

Exkluzivní výzkum mezi mladými lidmi: Jak dnes žijí věřící v ČR? *Církev.cz* [online]. 2018 [cit. 2020-03-11]. Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/cs/aktuality/180420-exkluzivni-vyzkum-mezi-mladymi-lidmi-jak-dnes-ziji-verici-v-cr>

Fides qua/Fides quae. *iEncyklopedie.cz – Internetová encyklopedie humanitních oborů* [online]. 2020 [cit. 2020-02-19]. Dostupné z: <http://www.iencyklopedie.cz/fides-qua-fides-quaef/>

JANDEJSEK, P. *Úvod do teologie: co je to teologie* [online]. 2010 [cit. 2020-02-19]. Dostupné z: https://is.jabok.cz/el/JA10/zima2010/T122/um/587169/Uvod_do_teologie_-_osnova.pdf

Obtížné situace v rodinách a manželstvích. *Pastorace.cz* [online]. 2018 [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <https://www.pastorace.cz/clanky/obtizne-situace-v-rodinach-a-manzelstvih>

OPATRŇY, A. Mohou věřící rodiče vychovat věřící děti? *Pastorace.cz* [online]. 2000 [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: <https://www.pastorace.cz/tematicke-texty/mohou-verici-rodice-vychovat-verici-deti-ales-opatrnly>

Poloprázdné kostely: Ateistické Česko? Děti z věřících rodin přibývá. *Týden.cz* [online]. 2014 [cit. 2020-03-11]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/ateisticke-cesko-deti-z-vericich-rodin-pribyva_299990.html

Přijetí zjevení – víra. *Cestanahoru.org* [online]. [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: http://cestanahoru.org/denisa/wp-content/uploads/7tf_vira.pdf

Teologie. *Sociologická encyklopedie* [online]. [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Teologie>

Úkol pro katolickou církev: Aktualizovat rodinné vztahy. *Česká pozice* [online]. 2014 [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: http://ceskapozice.lidovky.cz/tema/ukol-pro-katolickou-cirkev-aktualizovat-rodinne-vztahy.A141020_140205_pozice-tema_lube

Výzvy a nástrahy adolescence. *Šancedětem.cz* [online]. 2019 [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/vyvoj-ditete-a-jeho-potreby/vyzvy-a-nastrahy-adolescence.shtml>

Seznam příloh

Příloha I. Analýza prvního rozhovoru	44
Příloha II. Analýza druhého rozhovoru	46
Příloha III. Analýza třetího rozhovoru.....	48
Příloha IV. Přepis prvního rozhovoru.....	50
Příloha V. Přepis druhého rozhovoru	52
Příloha VI. Přepis třetího rozhovoru.....	54

Příloha I. Analýza prvního rozhovoru

Změna prostředí	Dcera začala navštěvovat střední školu a odešla na internát do jiného města, kde nikoho neznala, změnila prostředí i kamarády.
Noví nevěřící kamarádi	Dostala se do party lidí, kteří bohužel věřící nebyli, ale dle slov dcery k víře měli neutrální postoj.
Trávení více času mimo domov	Dcera trávila v tomto novém prostředí mnoho času, většinou celý pracovní týden a čas od času zůstávala na internátu i přes víkend.
Konec navštěvování bohoslužeb	Kamarádi nechodili do kostela nikdy, tak dcera po vzoru kamarádů také postupně přestávala bohoslužby navštěvovat. Ani se tím nijak netajila, prostě nám na rovinu sdělovala, že do kostela nevstala nebo naopak byla líná do kostela jít a ani se jí tam vlastně nechtělo. Měla něco „důležitějšího“ na práci. Když se vrátila domů z intru, do kostela se jí nechtělo, tak jako dříve.
Ztráta zájmu o víru	Víra ji přestávala zajímat, přitom dříve měla vztah k víře velice pozitivní.
„Puberta“	Nějaký čas jsem tomu nevěnovala pozornost, uvědomovala jsem si, že je dcera v „pubertě“...
Chyba v rodičích?	... když pak přestala chodit do kostela zcela úplně, velice mě to mrzelo a přemýšlela jsem, kde jsme jako rodiče selhali, kde jsme udělali chybu. Nenutili jsme ji, věděli jsme, že by nějaké přemlouvání mělo opačný efekt.
„Lepší zájmy“	Občas jsme poznamenali s manželem, že bychom byli rádi, kdyby s námi šla do kostela, ale že záleží pouze na ní, jak se rozhodne. To samozřejmě nepomohlo, měla „lepší“ zájmy.
O víře nechtěla ani mluvit	Snažili jsme se s ní o víře mluvit, ale vůbec ji to nezajímalo, vždy řekla, že je to její věc a nám do jejího života vůbec nic není, že ji víra už nenaplňuje a nemá potřebu chodit do kostela, že bohoslužby jsou spíše pro staré babičky.
V rodinách bývají i větší problémy	Na druhou stranu jsme byli rádi, že dcera nedopadla ještě hůř. Nikdy neměla problémy s alkoholem ani drogami. Jsou lidé, kteří se v adolescenci dají na mnohem horší cestu. Naše dcera se jen na nějaký čas „ztratila“, co se týká víry, ale nikdy nezačala žít vyloženě špatným životem. Občas zašla na diskotéku, to ano, ale nikdy jsme si nevšimli s manželem toho, že by se například dcera vracela domů opilá, co se dělo na internátu, o tom už takový přehled nemáme, ale nemyslíme si, že by v tomto směru dcera nějak selhala.
Návrat k víře	Každopádně postupem času si našla věřícího přítele, který ji přivedl k víře zpět.
Ovlivňování dcery během dětství a dospívání	Dceru ovlivňovala hlavně rodina a kamarádi. Celá naše rodina je křesťansky založená, takže jsme chodili do kostela každou neděli pravidelně, někdy i víckrát za týden. Kamarády měla spíše křesťanské, od mala jsme ji totiž posílali na různé křesťanské tábory a do různých společenství, takže kamarádi ji spíše ve víře povzbuzovali. Dcera byla nadšená hlavně z křesťanského tábora, který se nazýval ENTER a jezdila tam každý rok. Takže takhle dcera prožívala dětství, spíše ve křesťanském duchu. Samozřejmě měla i kamarády, kteří věřící nebyli, ale až v období dospívání se nechala ovlivňovat takovými kamarády.

Vzdalování se od víry mělo pozvolný průběh	Vzdalování se církvi probíhalo celkem nenápadně a postupně. Možná jsem se nad tím až tak nezamýšlela, protože dcera netrávila už tolik času doma. Když přijela z intru, ze začátku s námi do kostela chodila, i když měla vždy připomínky a poznámky typu, že když není doma, tak do kostela ale nechodí, no až postupně ztratila zájem úplně. Dost se vymlouvala na kdejakou blbost, až jsme pochopili, že nemá význam ji nějak přemlouvat a doufali jsme, že časem změní názor. A najde cestu zpět.
Víra a „dítě“ dnes	Dcera si našla partnera, který je věřící. Už je s ním přibližně dva roky a velice si rozumí a díky němu našla opět cestu k víře. Na začátku jejich vztahu začala chodit do kostela s ním alespoň nepravidelně a v dnešní době už chodí týden co týden. Dokonce nedávno byla i biřmovaná. Zdá se, že víře dcera opět rozumí. S partnerem si o víře hodně povídají a už se těší, až se vezmou, samozřejmě budou mít i církevní obřad.
Prožívání rodičů	Když jsme si skutečnost začali uvědomovat, nesli jsme ji špatně. Báli jsme se, aby za změnou postoje k církvi nebylo ještě něco horšího než „jen“ změna prostředí a noví nevěřící kamarádi. Časem se prokázalo, že změna postoje k církvi byla opravdu zapříčiněna pouze změnou prostředí a poznáním nových lidí, kteří zkrátka do kostela nechodili a věnovali se jiným věcem. Dost nás to mrzelo a mysleli jsme na naši dceru v každodenní modlitbě.
Vliv věřícího přítele	Každopádně postupem času si našla věřícího přítele, který ji přivedl k víře zpět, a brzy se budou brát. Velice se těšíme.
Očekávání od budoucnosti	Tak řekla bych, že situace se značně zlepšila, proto od budoucnosti očekávám jen to, aby dcera ve víře vytrvala a svou víru stále prohlubovala a duchovně se vzdělávala a aby byla šťastná, tak jako je nyní.

Příloha II. Analýza druhého rozhovoru

Snaha o dobrou výchovu	Máme s manželem dvě dcery, narodily se nám už v mém starším věku. Snažili jsme se s manželem o jejich dobrou výchovu.
Vedení k víře	Vedli jsme je od dětství k víře, jsme katolíci.
V dospívání nastal zlom	Vše bylo v pořádku do doby jejich dospívání.
Změna prostředí	Situace se změnila ve chvíli, když odešly z domova na školy.
Konec navštěvování bohoslužeb	Prvně jsme zjistili u starší dcery, že není něco v pořádku, přestala chodit do kostela.
Vyhledávání zábavy	Začala navštěvovat diskotéky, kluby a hospody. Domů se častokrát vracela opilá. Střídala partnery.
Špatným směrem šly obě dcery	Bohužel postupem času se tímto směrem vydala i naše druhá dcera.
Nová parta	I ona si našla partu lidí, která ji odváděla od správného způsobu života a od víry.
Žádná komunikace v rodině	Také s námi obě dvě dcery přestaly téměř komunikovat. Nekomunikovala, vracela se opilá. Občas ani nereagovala na telefonáty a na zprávy.
Jednodušší život	Mladší dcera nám akorát řekla, že je takto život jednodušší a prý je takto spokojenější.
Uvědomění rodičů, že se dcery vzdalují víře	Dcera začala navštěvovat střední školu, začala se méně zdržovat doma a z diskotéky se začala vracet nad ránem nebo až druhý den. Nekomunikovala, vracela se opilá. Občas ani nereagovala na telefonáty a na zprávy. Pokaždé, když přišla domů, zavřela se v pokoji a neměla potřebu s námi vůbec komunikovat, odcizovali jsme se čím dál víc. Stejný průběh vzdalování se církvi nastal u druhé dcery.
Ovlivňování dcer v dětství a dospívání	Dcery jsem ovlivňovala hlavně já s manželem. Žili jsme poklidný život na samotě. Já, manžel a naše dvě dcery. Také měly samozřejmě kamarády a kamarádky. Ti do jejich víry nijak nezasahovali. Byli jsme s manželem rádi, protože víme, že děti umí být občas zlé a věřící děti bývají občas terčem výsměchu. Bývá to tak spíš z důvodu, že věřících lidí v této době tolik není, proto je nevěřící děti berou odlišně. V době dospívání začaly být bohužel obě dcery ovlivňovány lidmi, kteří vůbec nežijí dobrým životem.
Nenápadné vzdalování od víry	Dcery se vzdalovaly od víry velice pomalu a nenápadně, nějaký čas trvalo, než jsme si s manželem uvědomili, že není něco v pořádku. Omlouvali jsme dcery, že jsou v pubertě a postupem času se zase vše vrátí do normálu, že bavit se chodí mnoho adolescentů. Vše jsme do jisté doby tolerovali, dokud se dalo s dcerami domluvit, alespoň na čase návratu. Postupem času se začaly obě dcery vracet až nad ránem a co bylo ještě horší, vracely se úplně namol. Takto se začala chovat nejprve starší dcera, ale ta mladší se dala úplně stejnou cestou. Bohužel.
Víra a dcery dnes	Situace je pořád stejná.
Smysl ve špatných věcech	Myslí si, že jim stačí světské štěstí a jejich smysl života vidí hlavně v penězích, blahobytu a zábavě. Která se neslučuje s křesťanským životem.
Situace se zatím nezměnila	Dcery stále navštěvují diskotéky, kluby a mají své party, o kterých si nemyslíme ani zdaleka pěkné věci.

Prožívání rodičů	Moc nás to trápilo a chtěli jsme po nich vysvětlení, čím víc jsme na ně ale naléhali, tím méně s námi komunikovaly, tím méně se vracely domů. Když už jsme se doma konečně všichni sešli, snažili jsme se o vysvětlení, chtěli jsme se dobrat k důvodu, proč vlastně obě dcery opustily víru, co jim vlastně vadí, a obě dvě odpověděly stejně, že prý už přestaly věřit na pohádky.
I rodiče si uvědomili chyby	S manželem jsme hodně přemýšleli a zjistili jsme, že asi ani naše víra nebyla dostatečně pevná, nebyli jsme vždy úplně nejlepším příkladem pro naše dcery. Navštěvovali jsme bohoslužby, to ano, ale to nestačilo. Uvědomili jsme si, že jsme s dcerami o víře zas tak často nemluvili, nemodlili se každý den a často se nechávali unést světskými starostmi. Řešili jsme naprosto nedůležité věci kolikrát místo toho, abychom se dcerám více věnovali po stránce duchovní. Takže tuto zkušenost neseme těžce, ale uvědomili jsme si díky ní naše vlastní chyby. Stále doufáme, že se dcery k víře vrátí. Třeba ne hned, ale časem, každý den se za to modlíme. Naše víra vzrostla.
Očekávání od budoucnosti	Jak už jsem zmínila, od budoucnosti očekáváme, že se situace změní a dcery se opět navrátí k víře nebo se alespoň navrátí k normálnímu životu, i když ty cesty jsou občas hodně klikaté.
Snad si jednou uvědomí	Stále doufáme, že se dcery opět k víře vrátí.

Příloha III. Analýza třetího rozhovoru

Dcery přítel	Když bylo starší dceři kolem 17 let, našla si přítele. Jeho rodiče se rozváděli. Jejich syn (dcery přítel) začal hledat štěstí v prostředí lidí, kteří užívali drogy, tak utíkal před krutou realitou.
Nepohoda v jeho rodině	Velmi zle totiž nesl skutečnost, že jeho rodiče se rozvádějí a má nepohodu v rodině.
Přítel začal užívat drogy	Začal drogy užívat také. Od slabších až po silnější, šlo to pomalu.
Dcera a víra dříve	Dcera byla slušná i chytrá a navštěvovala každou neděli pravidelně mši svatou a stále se zajímala o duchovní růst.
Vzdalování se od víry	Jak šel čas, dcera se ale naopak víře začala vzdalovat, bylo to vlivem jejího přítele, který se dal na špatnou cestu.
Nová parta	Dcera se začala kamarádit s jeho partou, trávila s nimi velmi mnoho času.
Nesprávný způsob života	Uvědomovala si, že jejich způsob života není správný. Čím více času s nimi trávila, tím více se vzdalovala nám i víře.
Boj mezi dobrem a zlem	Dcera začala bojovat mezi dobrem a zlem. Partu začala omlouvat, doma jsme si přestali rozumět zcela úplně a dcera začala před jejími problémy utíkat, a protože doma panovala špatná atmosféra, kvůli této situaci, začala s partou trávit ještě více času. Dcera si uvědomovala, že je vše špatně, ale nemohla se od přítele ani kamarádů odpoutat. Bylo to zvláštní. S dcerou nikdy nebyly velké problémy a najednou se vše začalo zcela měnit. Nikdo to nečekal. O to větší šok to pro nás byl. Ona uvnitř sebe věděla, jak je všechno špatně, ale bojovala mezi dvěma světy, až se na nějakou dobu prostě ztratila a vzdálila církvi.
Problémy s alkoholem	Začala mít problém s alkoholem.
Diskotéky	Často zůstávala celý víkend u přítele a s těmito lidmi. Chodili na party i pořádali vlastní diskotéky.
Méně časté navštěvování bohoslužeb	Mši svatou stále navštěvovala, už ale nepravidelně. Dcera se stále více začala vymlouvat, proč nebyla v kostele. Dcera ale opět nějakou dobu nenavštěvovala kostel, i když jí to vnitřně vadilo. Když byla u něj, do kostela nešla. Když byla doma, šla s námi.
Hádky v rodině	Začalo peklo v naší rodině. Doma byly hádky na denním pořádku, když zrovna dcera byla doma.
První láska a vzdalování od víry	Jak už jsem zmínila, tento zvrát nastal v jejích 17 letech. V době, kdy si našla prvního přítele. Do kterého se opravdu hodně zamilovala a vše ostatní šlo stranou, včetně víry.
Ovlivňování dcery během dětství a dospívání	Dceru jsem ovlivňovala hlavně já, babička a děda. Žijeme s nimi totiž v domě. Manžel se v jejích 12 letech odstěhoval pryč. Nerozuměli jsme si, do té doby ji ovlivňoval také on. Dále také měla kamarády ve třídě a ve vsi. Tito lidé na ni měli ale dobrý vliv. Špatný vliv na ni měla až tato parta.
Rozchod	Po několika letech se s tímto přítelem dcera rozešla. Dceru přítel velice zklamal, pochopila, že tudy cesta nevede a s velkou bolestí v srdci od něj odešla. Doma jsme z toho měli radost, ne kvůli tomu, co se stalo, ale z naděje, že by se konečně dcera mohla dát lepším směrem. Dcera chvilku byla sama.
Nová láska, ale ze stejné party	Po čase se dala dohromady s dalším klukem z té party. Měla ho fakt ráda, choval se k ní jinak než předešlý partner. Byl

	<p>pozornější, neustále se o ni zajímal, ale byl v tom jeden háček. Měl nelehký život a byl poznamenaný minulostí, to by bylo ale nadlouho, důležité je zmínit, že tento kluk byl závislý i na těžkých drogách a ona si myslela, že mu zvládne pomoci. Zdál se jí jinak bezvadný. Jako chlap, kterého si vždycky přála. Uměl se k ní chovat. Jenže jak šel čas, věci se změnilly. Tento přítel byl hodně žárlivý a na základě toho se stalo hodně zlého.</p>
Dcera a víra dnes	<p>Nyní se vyrovnává velice těžce s dalším rozchodem, protože věci, které dělal, nebyly únosné. Do kostela už chodí pravidelněji, tak doufáme, že je na dobré cestě.</p>
Prožívání rodičů	<p>To víte, velice nás to mrzelo. Ono ale ani nemusí být chyba ve vás, stačí se potkat v krizovém věku se špatnými lidmi. Je to období zmatenosti. Pro nás to bylo velice těžké období, no a doufáme, že si dcera vše uvědomí v těchto dnech bolesti.</p>
Očekávání od budoucnosti	<p>Snad dcera konečně pochopila a začne opět žít ve víře.</p>

Příloha IV. Přepis prvního rozhovoru

– Jak se všechno seběhlo, že se vaše dcera nakonec vzdálila církvi?

„Dcera začala navštěvovat střední školu a odešla na internát do jiného města, kde nikoho neznala, změnila prostředí i kamarády. Dostala se do party lidí, kteří bohužel věřící nebyli, ale dle slov dcery k víře měli neutrální postoj. Dcera trávila v tomto novém prostředí mnoho času, většinou celý pracovní týden a čas od času zůstávala na internátu i přes víkend. Kamarádi nechodili do kostela nikdy, tak dcera po vzoru kamarádů také postupně přestávala bohoslužby navštěvovat. Ani se tím nijak netajila, prostě nám na rovinu sdělovala, že do kostela nevstala nebo naopak byla líná do kostela jít a ani se jí tam vlastně nechtělo. Měla něco „důležitějšího“ na práci. Když se vrátila domů z intru, do kostela se jí nechtělo tak jako dříve. Víra ji přestávala zajímat, přitom dříve měla vztah k víře velice pozitivní. Někdy jsem tomu nevěnovala pozornost, uvědomovala jsem si, že je dcera v „pubertě“, ale když pak přestala chodit do kostela zcela úplně, velice mě to mrzelo a přemýšlela jsem, kde jsme jako rodiče selhali, kde jsme udělali chybu. Nenutili jsme ji, věděli jsme, že by nějaké přemlouvání mělo opačný efekt. Občas jsme poznamenali s manželem, že bychom byli rádi, kdyby s námi šla do kostela, ale že záleží pouze na ní, jak se rozhodne. To samozřejmě nepomohlo, měla „lepší“ zájmy. Snažili jsme se s ní o víře mluvit, ale vůbec ji to nezajímalo, vždy řekla, že je to její věc a nám do jejího života vůbec nic není, že ji víra už nenaplňuje a nemá potřebu chodit do kostela, že bohoslužby jsou spíše pro staré babičky. Stejný názor měli dle všeho její nové kamarádky. Na druhou stranu jsme byli rádi, že dcera nedopadla ještě hůř. Nikdy neměla problémy s alkoholem ani drogami. Jsou lidé, kteří se v adolescenci dají na mnohem horší cestu. Naše dcera se jen na nějaký čas „ztratila“, co se týká víry, ale nikdy nezačala žít vyloženě špatným životem. Občas zašla na diskotéku, to ano, ale nikdy jsme si nevšimli s manželem toho, že by se například dcera vracela domů opilá, co se dělo na internátu, o tom už takový přehled nemáme, ale nemyslíme si, že by v tomto směru dcera nějak selhala. Každopádně postupem času si našla věřícího přítele, který ji přivedl k víře zpět, a brzy se budou brát. Velice se těšíme.“

– Kdy jste si poprvé všimli, že něco není s jejím vnímáním církve či křesťanství v pořádku?

„Právě když odešla na internát a seznámila se s novými lidmi, kteří věřící nebyli. To víte, puberta, tou si musí každý člověk projít. Zvratu jsme si všimli s manželem asi tak měsíc poté, co dcera odešla do jiného města, nevšimli jsme si toho hned, protože dcera přece jen už netrávila tolik času doma a neměli jsme o ní samozřejmě takový přehled jako dříve.“

– Kdo všechno vaši dceru v průběhu dětství a dospívání ovlivňoval?

„Hlavně rodina a kamarádi. Celá naše rodina je křesťansky založená, takže jsme chodili do kostela každou neděli pravidelně, někdy i víckrát za týden. Kamarády měla spíše křesťanské, od mala jsme ji totiž posílali na různé křesťanské tábory a do různých společenství, takže kamarádi ji spíše ve víře povzbuzovali. Dcera byla nadšená hlavně z křesťanského tábora, který se nazýval ENTER a jezdila tam každý rok. Takže takhle

dcera prožívala dětství, spíše ve křesťanském duchu. Samozřejmě měla i kamarády, kteří věřící nebyli, ale až v období dospívání se nechala ovlivňovat takovými kamarády.“

– **Jak odcizování církvi probíhalo?**

„Celkem nenápadně a postupně. Možná jsem se nad tím až tak nezamýšlela, protože dcera netrávila už tolik času doma. Když přijela z intru, ze začátku s námi do kostela chodila, i když měla vždy připomínky a poznámky typu, že když není doma, tak do kostela ale nechodí, no až postupně ztratila zájem úplně. Dost se vymlouvala na kdekou blbost, až jsme pochopili, že nemá význam ji nějak přemlouvat a doufali jsme, že časem změní názor. A najde cestu zpět.“

– **Kde se vaše dítě nachází ve vztahu k víře dnes?**

„Dcera si našla partnera, který je věřící. Už je s ním přibližně dva roky a velice si rozumí a díky němu našla opět cestu k víře. Na začátku jejich vztahu začala chodit do kostela s ním alespoň nepravidelně a v dnešní době už chodí týden co týden. Dokonce nedávno byla i biřmovaná. Zdá se, že víře dcera opět rozumí. S partnerem si o víře hodně povídají a už se těší, až se vezmou, samozřejmě budou mít i církevní obřad.“

– **Jak jste prožívali vaši zkušenost odchodu adolescentního dítěte z církve?**

„Když jsme si skutečnost začali uvědomovat, nesli jsme ji špatně. Báli jsme se, aby za změnou postoje k církvi nebylo ještě něco horšího než „jen“ změna prostředí a noví nevěřící kamarádi. Časem se prokázalo, že změna postoje k církvi byla opravdu zapříčiněna pouze změnou prostředí a poznáním nových lidí, kteří zkrátka do kostela nechodili a věnovali se jiným věcem. Dost nás to mrzelo a mysleli jsme na naši dceru v každodenní modlitbě.“

– **Co očekáváte od budoucnosti?**

„Tak řekla bych, že situace se značně zlepšila, proto od budoucnosti očekávám jen to, aby dcera ve víře vytrvala a svou víru stále prohlubovala a duchovně se vzdělávala a aby byla šťastná, tak jako je nyní.“

Příloha V. Přepis druhého rozhovoru

– Jak se všechno seběhlo, že se vaše dcery nakonec vzdálily církvi?

„Můj příběh je dost bolestivý a neradostný. Máme s manželem dvě dcery, narodily se nám už v mém starším věku. Snažili jsme se s manželem o jejich dobrou výchovu a vedli jsme je od dětství k víře, jsme katolíci. Vše bylo v pořádku do doby jejich dospívání. Situace se změnila ve chvíli, když odešly z domova na školy. Prvně jsme zjistili u starší dcery, že není něco v pořádku, přestala chodit do kostela, ale tím více začala navštěvovat diskotéky, kluby a hospody. Domů se častokrát vracela opilá. Nedalo se s ní vůbec mluvit. Střídala partnery. Bohužel postupem času se tímto směrem vydala i naše druhá dcera, i ona si našla partu lidí, který ji odváděli od správného způsobu života a od víry. Také s námi obě dvě dcery přestaly téměř komunikovat. Mladší dcera nám akorát řekla, že je takto život jednodušší a prý je takto spokojenější.“

– Kdy jste si poprvé všimli, že něco není s jejich vnímáním církve či křesťanství v pořádku?

„Když dcera začala navštěvovat střední školu, začala se méně zdržovat doma a z diskotéky se začala vracet nad ránem nebo až druhý den. Nekomunikovala, vracela se opilá. Občas ani nereagovala na telefonáty a na zprávy. Pokaždé, když přišla domů, zavřela se v pokoji a neměla potřebu s námi vůbec komunikovat, odcizovali jsme se čím dál víc. Stejný průběh vzdalování se církvi nastal u druhé dcery.“

– Kdo všechno vaše dcery v průběhu dětství a dospívání ovlivňoval?

„Hlavně já s manželem. Žili jsme poklidný život na samotě. Já, manžel a naše dvě dcery. Také měly samozřejmě kamarády a kamarádky. Ti do jejich víry nijak nezasahovali. Byli jsme s manželem rádi, protože víme, že děti umí být občas zlé a věřící děti bývají občas terčem výsměchu. Bývá to tak spíš z důvodu, že věřících lidí v této době tolik není, proto je nevěřící děti berou odlišně. V době dospívání začaly být bohužel obě dcery ovlivňovány lidmi, kteří vůbec nežijí dobrým životem. Tak je tomu doposud.“

– Jak odcizování církvi probíhalo?

„Velice pomalu a nenápadně, nějaký čas trvalo, než jsme si s manželem uvědomili, že není něco v pořádku. Omlouvali jsme dcery, že jsou v pubertě a postupem času se zase vše vrátí do normálu, že bavit se chodí mnoho adolescentů. Vše jsme do jisté doby tolerovali, dokud se dalo s dcerami domluvit, alespoň na čase návratu. Postupem času se začaly obě dcery vracet až nad ránem a co bylo ještě horší, vracely se úplně namol. Takto se začala chovat nejprve starší dcera, ale ta mladší se dala úplně stejnou cestou. Bohužel.“

– Kde se vaše dcery nachází ve vztahu k víře dnes?

„Určitě správně nežijí, protože si myslí, že jim stačí světské štěstí a jejich smysl života vidí hlavně v penězích, blahobytu a zábavě. Která se neslučuje s křesťanským životem. Situace je pořád stejná, dcery stále navštěvují diskotéky, kluby a mají své party, o kterých si nemyslíme ani zdaleka pěkné věci.“

– **Jak jste prožívali vaši zkušenost odchodu adolescentního dítěte z církve?**

„Moc nás to trápilo a chtěli jsme po nich vysvětlení, čím víc jsme na ně ale naléhali, tím méně s námi komunikovaly, tím méně se vracely domů. Když už jsme se doma konečně všichni sešli, snažili jsme se o vysvětlení, chtěli jsme se dobrat k důvodu, proč vlastně obě dcery opustily víru, co jim vlastně vadí, a obě dvě odpověděly stejně, že prý už přestaly věřit na pohádky. S manželem jsme hodně přemýšleli a zjistili jsme, že asi ani naše víra nebyla dostatečně pevná, nebyli jsme vždy úplně nejlepším příkladem pro naše dcery. Navštěvovali jsme bohoslužby, to ano, ale to nestačilo. Uvědomili jsme si, že jsme s dcerami o víře zas tak často nemluvili, nemodlili se každý den a často se nechávali unést světskými starostmi. Řešili jsme naprosto nedůležité věci kolikrát místo toho, abychom se dcerám více věnovali po stránce duchovní. Takže tuto zkušenost neseme těžce, ale uvědomili jsme si díky ní naše vlastní chyby a stále doufáme, že se dcery opět k víře vrátí. Třeba ne hned, ale časem, každý den se za to modlíme. Naše víra vzrostla.“

– **Co očekáváte od budoucnosti?**

„Jak už jsem zmínila, od budoucnosti očekáváme, že se situace změní a dcery se opět navrátí k víře nebo se alespoň navrátí k normálnímu životu, i když ty cesty jsou občas hodně klikaté.“

Příloha VI. Přepis třetího rozhovoru

– Jak se všechno seběhlo, že se vaše dcera nakonec vzdálila církvi?

„Mám dvě dcery, když bylo starší dceři kolem 17 let, našla si přítele. Jeho rodiče se rozváděli. Jejich syn (dcery přítel) začal hledat štěstí v prostředí lidí, kteří užívali drogy, tak utíkal před krutou realitou. Velmi zle totiž nesl skutečnost, že jeho rodiče se rozvádějí a má nepohodu v rodině. Začal drogy užívat také. Od slabších až po silnější, šlo to pomalu. Dcera byla slušná i chytrá a navštěvovala každou neděli pravidelně mši svatou a stále se zajímala o duchovní růst. Jak šel čas, dcera se ale naopak víře začala vzdalovat, bylo to vlivem jejího přítele, který se dal na špatnou cestu. Začalo peklo v naší rodině. Dcera se začala kamarádit s jeho partou, trávila s nimi velmi mnoho času, uvědomovala si, že jejich způsob života není správný, ale čím více času s nimi trávila, tím více se vzdalovala nám i víře. Ono když s určitými lidmi trávíte hodně času, začnete si zvykat, i když víte, že to, co dělají, není vůbec správné. Postupně vás to otupí. Dcera začala bojovat mezi dobrem a zlem. Partu začala omlouvat, doma jsme si přestali rozumět zcela úplně a dcera začala před jejími problémy utíkat, a protože doma panovala špatná atmosféra, kvůli této situaci, začala s partou trávit ještě více času. Dcera si uvědomovala, že je vše špatně, ale nemohla se od přítele ani kamarádů odpoutat, začala mít problém s alkoholem. Mši svatou stále navštěvovala, už ale nepravidelně. Často zůstávala celý víkend u přítele a s těmito lidmi. Chodili na party i pořádali vlastní diskotéky. Dcera se stále více začala vymlouvat, proč nebyla v kostele. Doma byly hádky na denním pořádku, když zrovna dcera byla doma. Po několika letech se s tímto přítelem dcera rozešla, ale našla si nového přítele ve stejné partě. Takže příběh pokračoval.“

– Kdy jste si poprvé všimli, že něco není s jejím vnímáním církve či křesťanství v pořádku?

„Jak už jsem zmínila, tento zvrat nastal v jejích 17 letech. V době, kdy si našla prvního přítele. Do kterého se opravdu hodně zamilovala a vše ostatní šlo stranou, včetně víry.“

– Kdo všechno vaše dcery v průběhu dětství a dospívání ovlivňoval?

„Hlavně já, babička a děda. Žijeme s nimi totiž v domě. Manžel se v jejích 12 letech odstěhoval pryč. Nerozuměli jsme si, do té doby ji ovlivňoval také on. Dále také měla kamarády ve třídě a ve vsi. Tito lidé na ni měli ale dobrý vliv. Špatný vliv na ni měla až tato parta.“

– Jak odcizování církvi probíhalo?

„Bylo to zvláštní. S dcerou nikdy nebyly velké problémy a najednou se vše začalo zcela měnit. Nikdo to nečekal. O to větší šok to pro nás byl. Ona uvnitř sebe věděla, jak je všechno špatně, ale bojovala mezi dvěma světy, až se na nějakou dobu prostě ztratila a vzdálila církvi.“

– Kde se vaše dítě nachází ve vztahu k víře dnes?

„Dceru přítel velice zklamal, pochopila, že tudy cesta nevede a s velkou bolestí v srdci od něj odešla. Doma jsme z toho měli radost, ne kvůli tomu, co se stalo, ale z naděje, že by se konečně dcera mohla dát lepším směrem. Dcera chvíli byla sama, ale po čase

se dala dohromady s dalším klukem z té party. Měla ho fakt ráda, choval se k ní jinak než předešlý partner. Byl pozornější, neustále se o ni zajímal, ale byl v tom jeden háček. Měl nelehký život a byl poznamenaný minulostí, to by bylo ale nadlouho, důležité je zmínit, že tento kluk byl závislý i na těžkých drogách a ona si myslela, že mu zvládne pomoci. Zdál se jí jinak bezvadný. Jako chlap, kterého si vždycky přála. Uměl se k ní chovat. Jenže jak šel čas, věci se změnily. Tento přítel byl hodně žárlivý a na základě toho se stalo hodně zlého. To už by byl další příběh. Dcera ale opět nějakou dobu nenavštěvovala kostel, i když jí to vnitřně vadilo. Když byla u něj, do kostela nešla. Když byla doma, šla s námi. Nyní se vyrovnává velice těžce s dalším rozchodem, protože věci, které dělal, nebyly únosné. Do kostela už chodí pravidelněji, tak doufáme, že je na dobré cestě.“

– **Jak jste prožívali vaši zkušenost odchodu adolescentního dítěte z církve?**

„To víte, velice nás to mrzelo. Ono ale ani nemusí být chyba ve vás, stačí se potkat v krizovém věku se špatnými lidmi. Je to období zmatenosti. Pro nás to bylo velice těžké období, no a doufáme, že si dcera vše uvědomí v těchto dnech bolesti.“

– **Co očekáváte od budoucnosti?**

„Snad dcera konečně pochopila a začne opět žít ve víře.“

Abstrakt

STRAKOVÁ, K. *Pohled rodičů na odcházení jejich adolescentních dětí z církve*. České Budějovice 2020. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce L. Muchová.

Klíčová slova: Adolescentní děti, víra, odchod z církve, rodiče, špatná životní cesta

Bakalářská práce se zabývá odchodem adolescentních dětí z církve a tím, jak rodiče vnímají tuto zkušenost.

Teoretická část je rozdělena do pěti kapitol. Kapitoly se zabývají vírou jako „fides qua“ a „fides quae“, situací věřících rodin v současné české společnosti, situací římskokatolické církve v současné české společnosti, vztahem církve k problémům věřících rodin, charakteristikou adolescence, psychologií adolescentního věku, sociologickým pohledem na současné adolescenty a charakteristikou víry adolescenta.

Ve výzkumné části je použita kvalitativní metodologie, která vychází ze tří hloubkových rozhovorů s rodiči, kteří mají zkušenost s odchodem adolescentních dětí z církve. Analýza dat je provedena interpretativní fenomenologickou metodou.

Abstract

A parental point of view on their adolescent children leaving the church

Keywords: adolescent children, faith, leaving the church, parents, wrong life path

The bachelor thesis deals with the topic of adolescent children leaving the church and their parents' point of view on this experience.

The theoretical part is divided into five chapters. The chapters deal with faith as 'fides qua' and 'fides quae', the situation of believing families in current Czech society, the situation of the Roman Catholic Church in current Czech society, the relationship of the Church towards the problems of believing families, the characteristics of adolescence, the psychology of the adolescent age, the sociological view on current adolescents and the characteristics of faith of an adolescent.

In the research part the qualitative methodology, which is based on three deep interviews with the parents, who have the experience of their adolescent children leaving the church, is used. The data analysis is performed by interpretative phenomenological method.